

Kommuner og regioners brug af arbejds- og lærlingeklausuler

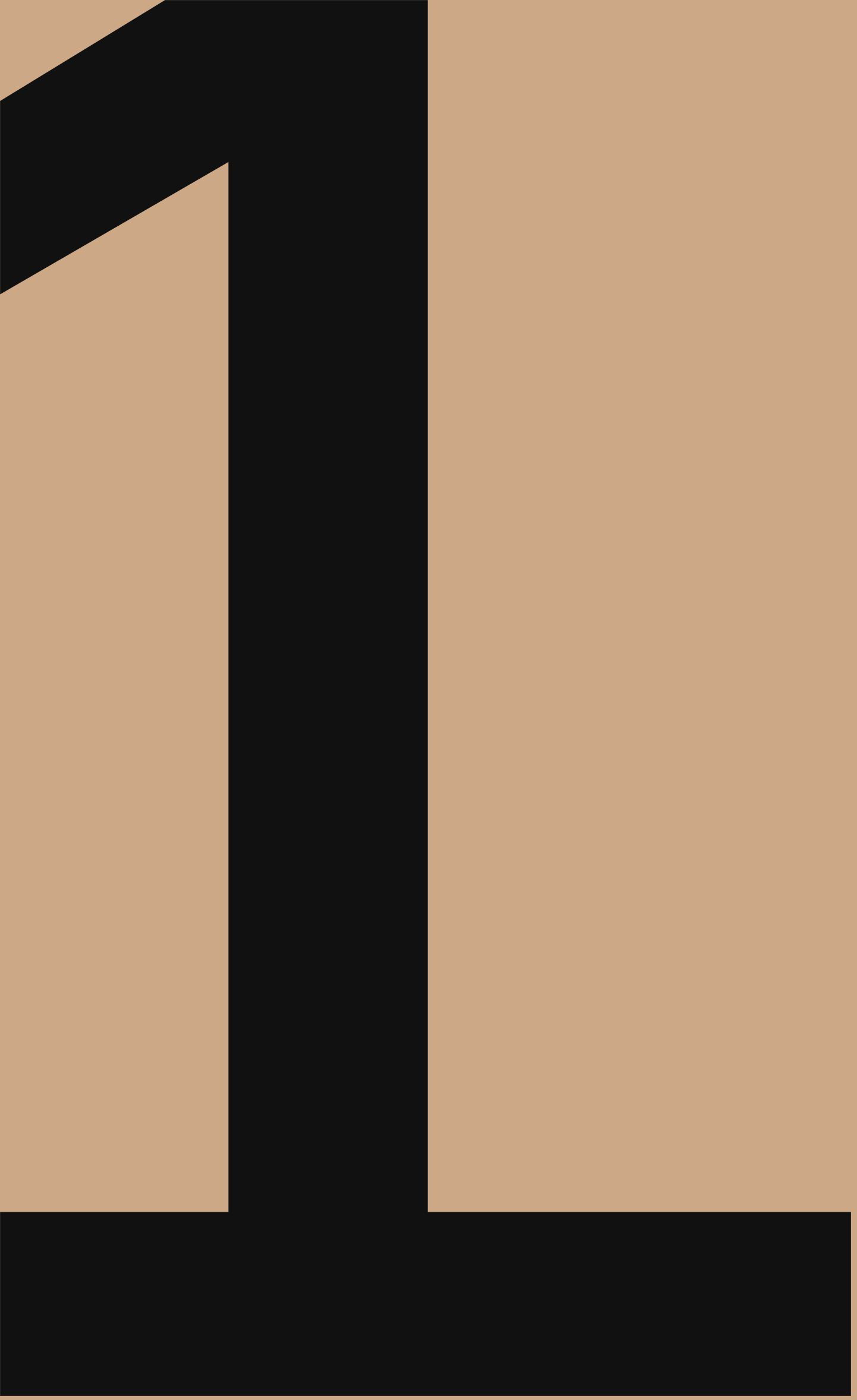
Analyse & Tal – www.ogtal.dk – 07.10.2021

Analyse & Tal F.M.B.A har på vegne af 3F kortlagt kommuner og regioners brug af arbejds- og lærlingeklausuler.

Indhold

1 Introduktion og metode	3
2 Hovedfund i rapporten	8
3 Kommuners brug af klausuler	11
• Kommuners anvendelse af klausuler	12
• Kommuners kontrol af klausuler og muligheder for at sanktionere	18
• Kommuners brug af kædeansvar, arbejdsmiljø- og sociale klausuler	30
4 Regioners brug af klausuler	35
• Regioners anvendelse af klausuler	36
• Regioners kontrol af klausuler og muligheder for at sanktionere	42
• Regioners brug af kædeansvar, arbejdsmiljø- og sociale klausuler	51
5 Bilag	56
• Kommuner og regioner der har deltaget i undersøgelsen	57
Kontakt	58

Introduktion og metode

Om rapporten

Kommuner og regioner benytter sig ofte af eksterne leverandører inden for bygge og anlæg, rengøring, transport og andre områder og opgaverne beløber sig samlet set til mange milliarder kr. hvert år. Hvor kommuner varetager den kommunale infrastruktur, eksempelvis bygning og rengøring af skoler, står regioner for den regionale infrastruktur eksempelvis bygning af hospitaler. Det store brug af eksterne leverandører og entreprenører og de store summer af offentlige midler rejser spørgsmålet om, på hvilke vilkår arbejdet udføres.

Med en arbejdsklausul kan man stille krav til en leverandør om at følge de løn- og arbejdsvilkår, der er gældende i brancherepræsentative danske overenskomster og således være med til at forebygge social dumping. Ligesådan kan man med lærlingeklausuler sikre værdifulde lærepladser inden for 3F-områder til gavn for det fremtidige arbejdsmarked.

I 2013 og 2017 gennemførte 3F undersøgelser om kommuner og regioners brug af arbejds- og lærlingeklausuler. Undersøgelserne viste en udvikling fra inkonsekvent brug af arbejdsklausuler hen imod en situation, hvor flere kommuner og regioner anvender arbejdsklausuler, og hvor de anvendes på flere områder. Som optakt til kommunal- og regionsrådsvalget i november 2021 gentager 3F kortlægningen af kommuner og regioners brug af arbejds- og lærlingeklausuler.

Kortlægningen har til formål at afdække udbredelsen af klausuler i 2021 – både i forhold til anvendelse, kontrol og sanktioner – og hvor der er potentiale for forbedring. Kortlægningen har ligeledes til formål at klæde kandidater, afdelinger og samarbejdspartnere på til diskussionen om krav i de kommunale og regionale udbud.

I alt har 78 ud af landets 98 kommuner og alle fem regioner deltaget i undersøgelsen helt eller delvist.

Rigtig god fornøjelse.

Data og metode

Spørgeskemaundersøgelse

Spørgeskemaet i nærværende undersøgelse bygger på Advice og 3Fs undersøgelse fra 2017. Analyse & Tal har sammen med 3F gennemgået spørgsmålene i skemaet, så de mest fyldestgørende indfanger brugen af klausuler, og særligt tager højde for, at nogle kommuner og regioner udfører mange opgaver selv.

Svarprocent

78 ud ad 98 kommuner, og alle fem regioner, har svaret helt eller delvist på spørgeskemaet. Det giver en svarprocent på 80% for kommuner og 100% for regioner.

I bilag til sidst i rapporten er opgjort en liste over de kommuner og regioner, der har svaret helt eller delvist på undersøgelsen, eller *ikke* har svaret på hele undersøgelsen.

Dataindsamling

Forud for udsending af spørgeskemaet fik alle medarbejdere, der tidligere havde besvaret undersøgelsen i 2017, tilsendt en mail for at sikre, at de var den rette person til at besvare spørgeskemaet. De kommuner og regioner, hvor der skulle lokaliseres en ny medarbejder, blev ringet op. Alle kommuner og regioner havde udvalgt en bestemt medarbejder til at indsamle svarene til undersøgelsen forud for udsending.

Alle kommuner og regioner modtog spørgeskemaet første gang 23. juni 2021. Her var svarfristen 14. august 2021. De, som *ikke* svarede, fik tilsendt rykkermails ca. hver anden uge. Den 7. august 2021 blev alle kommuner og regioner, som ikke havde svaret endnu, ringet op, og fik mulighed for at rykke fristen frem til 1. september 2021. Frem mod den nye deadline fik de løbende opfølgende mails.

Metode

Tallene i rapporten afspejler besvarelserne i spørgeskemaet. Der er for hver figur opgjort hvor mange der har svaret på det enkelte spørgsmål (N) og ofte i figurerne hvor mange, der har valgt ikke at svare. Alle har haft mulighed for at undlade at svare på spørgsmålene. Ikke-svar kan dermed være en indikator på, at kommunen eller regionen *ikke* anvender, kontrollerer eller sanktionerer, men det kan selvfølgelig også afspejle, at svarpersonen ikke kender svaret.

Der er i alle figurer opgjort antal, der har *haft mulighed for* at svare, da nogle spørgsmål er betinget af andre. F.eks. bliver en kommune, der står for al rengøring selv *ikke* spurgt til klausuler inden for rengøring. Man tegner kun klausuler med eksterne leverandører. Derved indgår kommunen naturligvis heller ikke opgørelsen over andel med klausuler og antal (N) varierer fra figur til figur. Det varierende N er vigtigt at være opmærksom på, da nogle figurer er baseret på få kommuner. For regioner er indsat antal regioner fremfor pct., da der kun er fem.

Definitioner af klausuler i undersøgelsen

Arbejdsklausuler

Forpligter leverandøren til at tilbyde sine ansatte løn- og arbejdsforhold, der svarer til den norm, som er gældende på det pågældende arbejdsområde. Det vil typisk betyde, at løn- og arbejdsforhold skal lægge sig op ad den gældende brancherepræsentative overenskomst. Ifølge den danske model er det som udgangspunkt op til arbejdsmarkedets parter at vurdere, om de pågældende løn- og arbejdsvilkår er i overensstemmelse med den gældende norm. Nogle bestemmelser omkring arbejdsvilkår som fx arbejdsmiljø, ret til afholdelse af ferie og ret til afholdelse af barsel er dog fastsat i arbejdsmiljøloven, ferieloven og barselsloven.

Lærlingeklausuler

Forpligter leverandøren til at oprette et antal uddannelses- eller praktikpladser i forbindelse med opgaveløsningen. Lærlingeklausuler omfatter i denne undersøgelse elever og praktikanter i uddannelsesforløb.

Partnerskabsaftaler

En partnerskabsaftale er et alternativ til lærlingeklausuler. Modsat lærlingeklausuler er partnerskabsaftaler ikke forpligtende i forbindelse med opgaveløsningen.

Kædeansvar

Kædeansvar betyder, at hvis den eksterne leverandør, som kommunen har valgt til at løse opgaven, benytter sig af en eller flere underleverandører, så gælder den stillede klausul også for underleverandørerne. Det er hovedleverandørens ansvar at sikre sig, at underleverandørerne lever op til klausulerne – og således også hovedleverandørens ansvar at dokumentere dette overfor kommunen.

I det tilfælde, hvor underleverandøren måtte overtræde en klausul, er det hovedentreprenøren, der hæfter for overtrædelsen overfor kommunen.

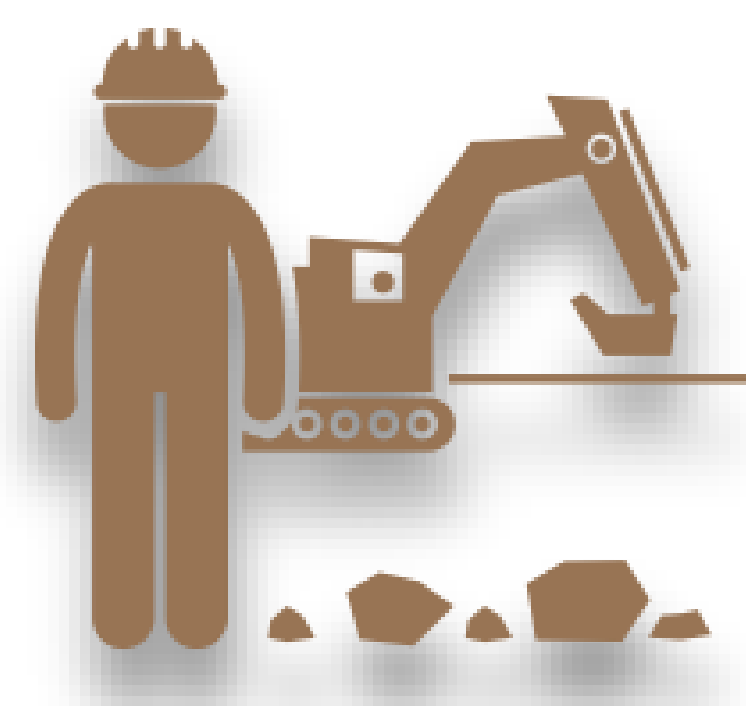
Sociale klausuler

Sociale klausuler pålægger leverandøren at ansætte personer på kanten af arbejdsmarkedet eller personer med nedsat arbejdsevne i skåne- eller fleksjob.

Arbejdsmiljøklausuler

En arbejdsmiljøklausul fastlægger krav (betingelser) om arbejdsmiljø ved udbud. Det er krav, som tilbudsgiver (leverandøren/entreprenøren) skal leve op til, når serviceydelsen leveres, eller byggeopgaven udføres. Kravene indgår i kontrakten. Kravene kan stamme fra bestemmelser i arbejdsmiljøloven, eller kan supplere arbejdsmiljølovens krav. Eksempler på krav, der supplerer kravene i arbejdsmiljøloven: Krav om brug af svanemærkede produkter eller tilsvarende ved rengøring; krav om øget egenkontrol; krav om at leverandøren løbende i kontraktperioden dokumenterer overfor udbyder, at arbejdsmiljøet på virksomheden lever op til arbejdsmiljøloven; krav om at arbejdsmiljøkoordinatoren på byggeprojekter påtaler problemer på hele byggepladsen – også områder, der ikke er fællesområder.

Definitioner af områder i undersøgelsen

Bygge og anlæg

Alle bygnings- og anlægsopgaver.

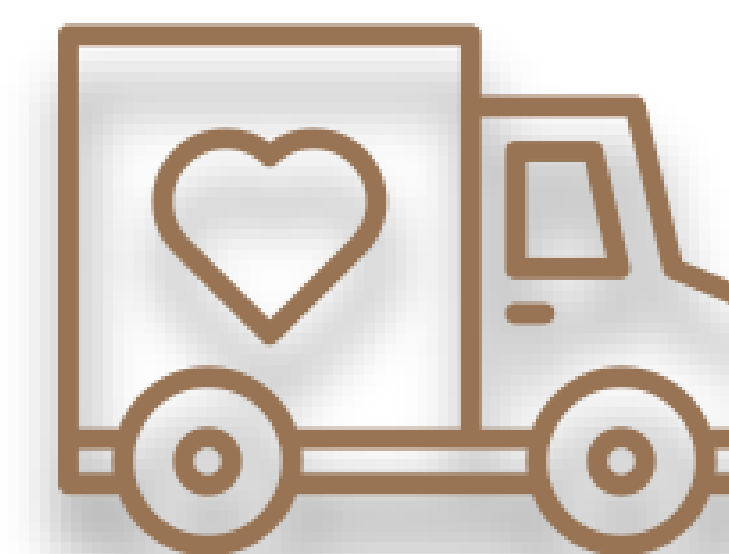
Rengøring

Alle rengøringsopgaver.

Det grønne område

Parkområdet og vej, anlægsgartnere samt vedligeholdelse og renholdelse af grønne arealer.

Transport, offentlig servicetrafik/flextrafik og renovation

Transport af børn i offentlige institutioner, ældre og patienter eksempelvis i forbindelse med genoptræning. Dette område omtales i rapporten som transport, offentlig service og renovation.

Teknisk service

Opførelse og vedligehold af veje, fortove og asfalt samt kantinepersonale, renholdelsesopgaver samt affaldssorteringsgenbrugspladser.

2

2

2

2

**Hovedfund i
rapporten**

Arbejdsklausuler er udbredte, mens det halter med lærlingeklausulerne

Der er udbredt anvendelse af arbejdsklausuler i både kommuner og regioner. Næsten 90 pct. af kommunerne i undersøgelsen har indarbejdet arbejdsklausuler i deres udbuds- og indkøbspolitik, og blandt de kommuner, der mest eller altid løser deres opgaver ved ekstern leverandør, anvender næsten alle arbejdsklausuler. Det samme gør sig gældende for regioner.

Anvendelse af lærlingeklausuler er langt mindre udbredt. Kun en tredjedel af de kommuner, der benytter sig af eksterne leverandører, anvender lærlingeklausuler. Lidt bedre ser det ud for regioner, hvor alle fem regioner har indarbejdet lærlingeklausuler i deres udbuds- og indkøbspolitik. Det er dog langt fra i hvert udbud, lærlingeklausulerne anvendes.

På tværs af regioner og kommuner er anvendelsen af klausuler størst på bygge og anlægsområdet.

Der mangler kontrol med klausuler generelt

Lige over 40 pct. af byrådene har truffet beslutning om, at der løbende skal udføres kontrol med overholdelse af klausuler. Men det er kun 20 pct. af kommunerne, der har en central kontrolenhed til formålet. Blandt regionerne er Region Hovedstaden den eneste, hvor regionsrådet har truffet beslutningen om, at der skal indføres kontrol af overholdelse af klausuler, men ingen af regionerne har en central kontrolenhed, heller ikke Region Hovedstaden.

Afhængigt af område er det kun 18–35 pct. af kommunerne, der altid eller ofte kontrollerer, at arbejdsklausulerne overholdes. Det er omtrent samme antal af kommuner, der altid eller ofte kontrollerer, at lærlingeklausulerne overholdes. Ingen af regionerne kontrollerer altid, at arbejdsklausulerne overholdes. Kun én region kontrollerer ofte, at de overholdes, på nær på bygge og anlæg. Her kontrollerer fire regioner ofte, at arbejdsklausulerne overholdes. Region Sjælland kontrollerer som den eneste region altid, at lærlingeklausulerne overholdes, mens de resterende regioner kun af og til kontrollerer, at de overholdes, på nær på bygge og anlæg, hvor fire kommuner ofte kontrollerer, at de overholdes.

Lærlingeklausuler kontrolleres bedre end partnerskabsaftaler

Lærlingeklausuler forpligter leverandøren til at oprette et antal uddannelses- eller praktikpladser, mens partnerskabsaftalende ikke forpligter. Der er 37 pct. kommuner, der anvender lærlingeklausuler, 21 pct. der anvender partnerskabsaftaler, og 15 pct. anvender enten lærlingeklausuler eller partnerskabsaftaler. I opgørelsen af, hvilke kommuner typisk anvender for at sikre sig, at lærlingeklausuler eller partnerskabsaftaler overholdes, er der langt flere, der løbende følger op på antallet af lærlinge, når de anvender lærlingeklausuler, end når der også indgår partnerskabsaftaler. Den løbende opfølgning sikrer, at leverandøren lever op til aftalerne.

Kædeansvar er udbredt

Kædeansvar pålægger hovedleverandøren ansvaret for at sikre, at underleverandørerne lever op til klausulerne i kontrakten. Hele 86 pct. af kommunerne anvender kædeansvar, og særligt inden for området bygge og anlæg. Udover Region Midtjylland, som ikke har svaret på spørgsmålet, anvender alle regioner kædeansvar inden for alle fem områder.

Særskilte arbejdsmiljøklausuler anvendes af 40 pct. af kommuner og regioner

Arbejdsmiljøklausuler fastlægger krav til arbejdsmiljø i udbud, som leverandøren skal leve op til. Omkring 60 pct. af kommunerne anvender arbejdsmiljøklausuler, men kun hos knap 40 pct. af kommunerne anvendes de særskilt fra arbejdsklausulerne. Region Syddanmark og Region Sjælland er de eneste regioner med særskilte arbejdsmiljøklausuler.

Sociale klausuler anvendes altid eller ofte i kun hver fjerde kommune

Sociale klausuler er i denne undersøgelse klausuler, der pålægger leverandøren at ansætte personer på kanten af arbejdsmarkedet eller personer med nedsat arbejdsevne i skåne- eller fleksjob. Hver fjerde kommune anvender sociale klausuler, der pålægger leverandøren at ansætte personer i støttet beskæftigelse i de fleste eller alle tilfælde, hvor det er muligt for borgeren at deltage, mens ingen regioner anvender sociale klausuler.

3

3

3

3

Kommuner

Kommuners anvendelse af klausuler

Sammenfatning af kommuners anvendelse af arbejds- og lærlingeklausuler

I klausulundersøgelsen fra 2017 var der 51 pct. af de 87 undersøgte kommuner, der anvendte arbejds-klausuler på alle fem områder: bygge og anlæg; rengøring; transport, offentlig service og renovation; det grønne område; og teknisk service. I nærværende undersøgelse er der 85 pct. af de 78 deltagende kommuner, som har arbejds-klausuler på alle de områder, hvor de hovedsageligt benytter sig af eksterne leverandører. Hvis de hovedsageligt løser opgaver selv inden for områderne, bliver de ikke spurgt til klausuler.

Kommunerne er altså godt med, hvad angår anvendelse af arbejds-klausuler. Hele 88 pct. af kommunerne har indarbejdet arbejds-klausuler i deres udbuds- og indkøbspolitikker, og 58 pct. har også indarbejdet lærlingeklausuler. Ingen kommuner har kun indarbejdet lærlingeklausuler. Knap halvdelen af kommunerne i undersøgelsen indarbejder altid eller ofte krav om sikkerhedsstillelse i udbuds-betingelserne, som leverandøren skal vise for at få opgaven.

Kommunerne benytter hovedsageligt eksterne leverandører inden for bygge og anlæg; og transport, offentlig service og renovation. Når kommunerne anvender eksterne leverandører til deres opgaver anvendes arbejds-klausuler i langt de fleste tilfælde – særligt inden for bygge og anlæg; og rengøring.

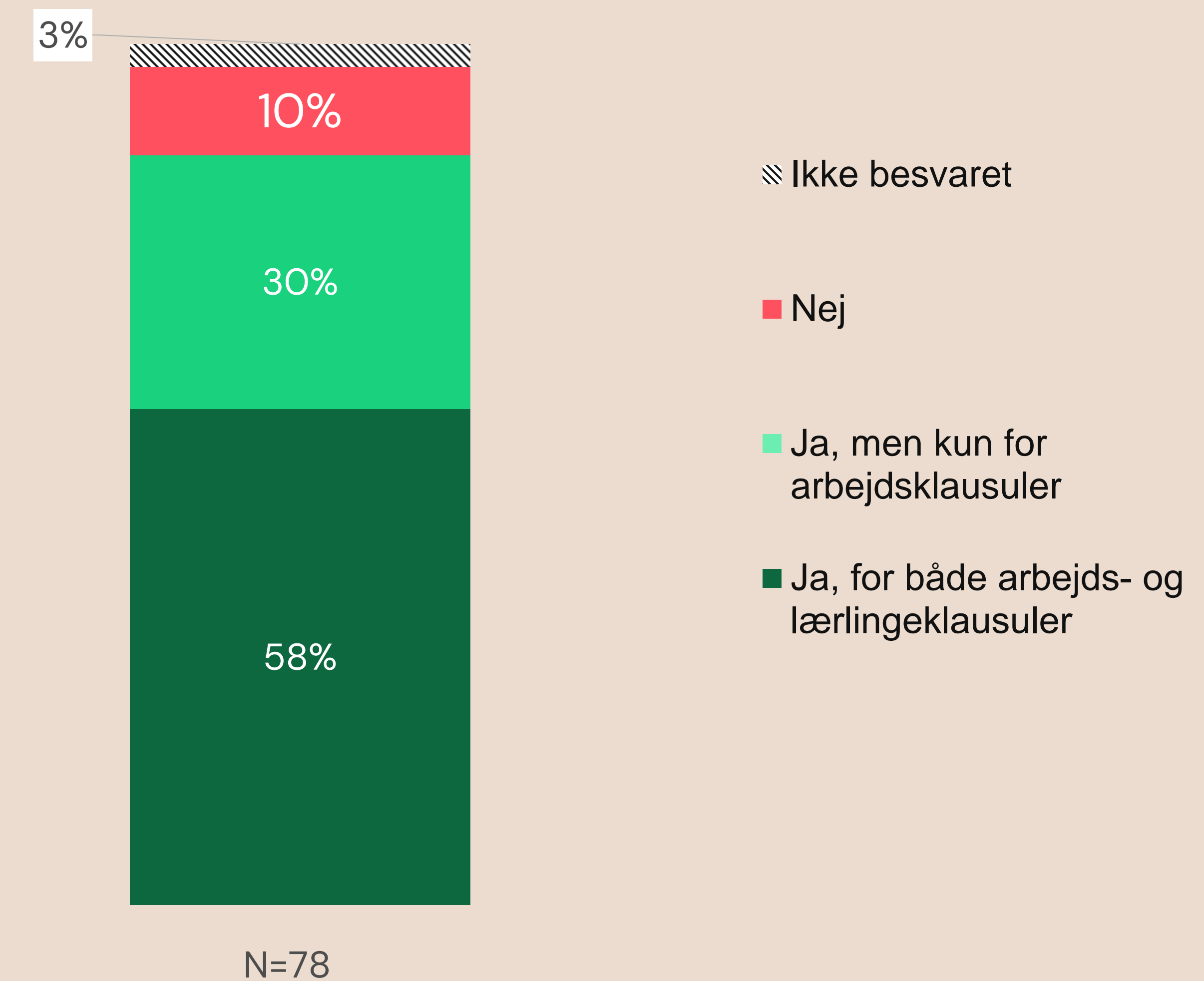
Hvad angår lærlingeklausuler med forpligtende krav om praktikpladser er udbredelsen langt mindre, og kun omkring en tredjedel af kommunerne på tværs af områder anvender lærlingeklausuler.

Kommuner indarbejder arbejdsklausuler i deres udbuds- og indkøbspolitikker, men i mindre grad lærlingeklausuler

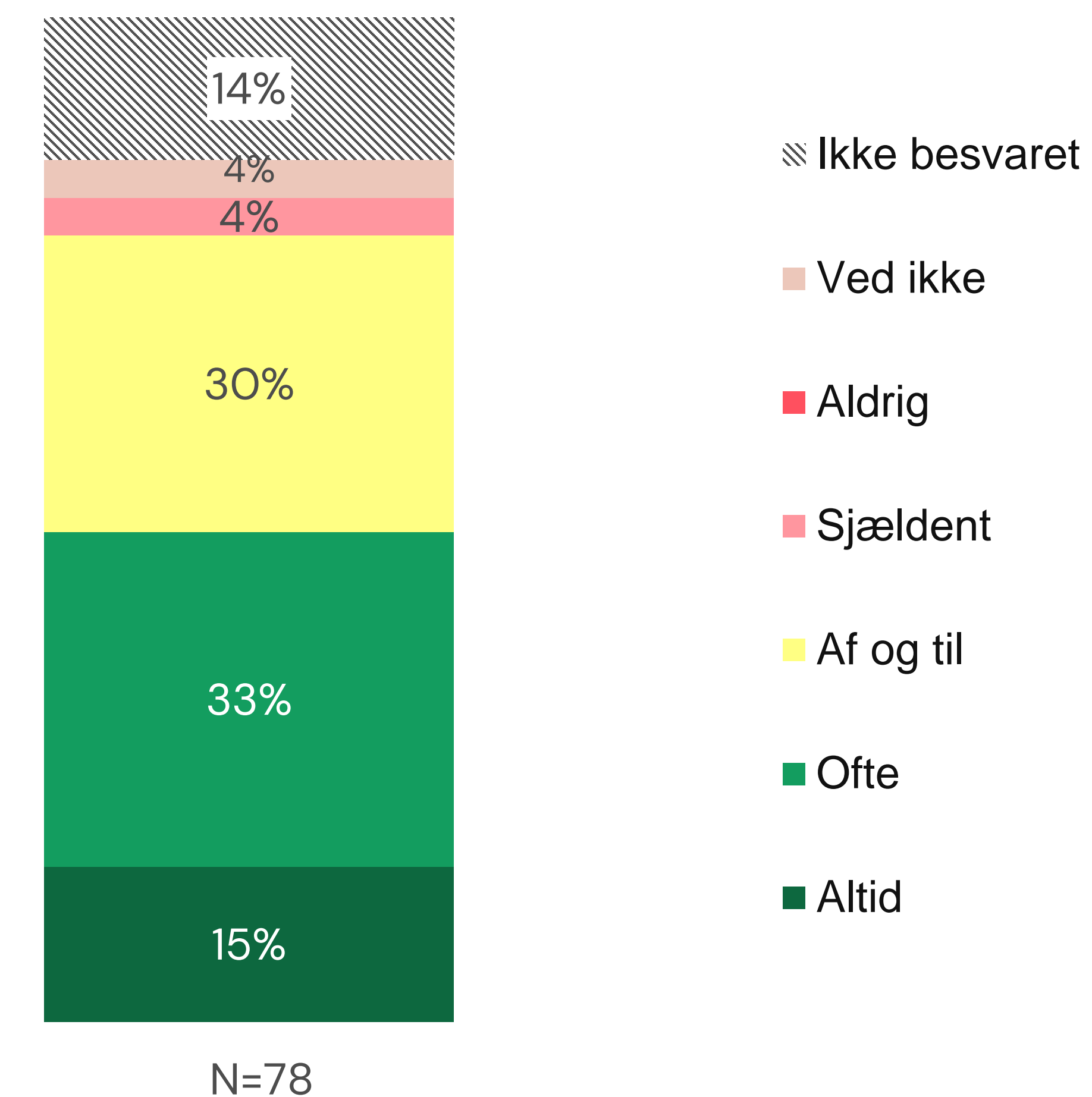
Langt de fleste kommuner (88 pct.) har indarbejdet arbejdsklausuler i deres udbuds- og indkøbspolitik, men kun 58 pct. har også indarbejdet lærlingeklausuler. Dette er på niveau med undersøgelsen fra 2017 (84 pct.), hvor der kun blev spurgt til arbejdsklausuler.

Knap halvdelen (grønt i den nederste figur) af kommunerne indarbejder altid eller ofte krav om sikkerhedsstillelse i udbudsbetingelserne, som leverandøren skal vise for at få opgaven. Hvis man lægger de 34 pct. kommuner til, der svarer af og til eller sjældent, er der i alt 82 pct. kommuner, der i et eller andet omfang har indarbejdet krav i udbudsbetingelserne om sikkerhedsstillelse, som leverandøren skal vise for at få opgaven. Ingen kommuner har svaret *aldrig*. Dette ligger i tråd med undersøgelsen fra 2017, hvor 85 pct. kommuner svarede ja til et lignende spørgsmål om sikkerhedsstillelse.

Har kommunen indarbejdet arbejds- og lærlingeklausuler i kommunens udbuds- og indkøbspolitik?

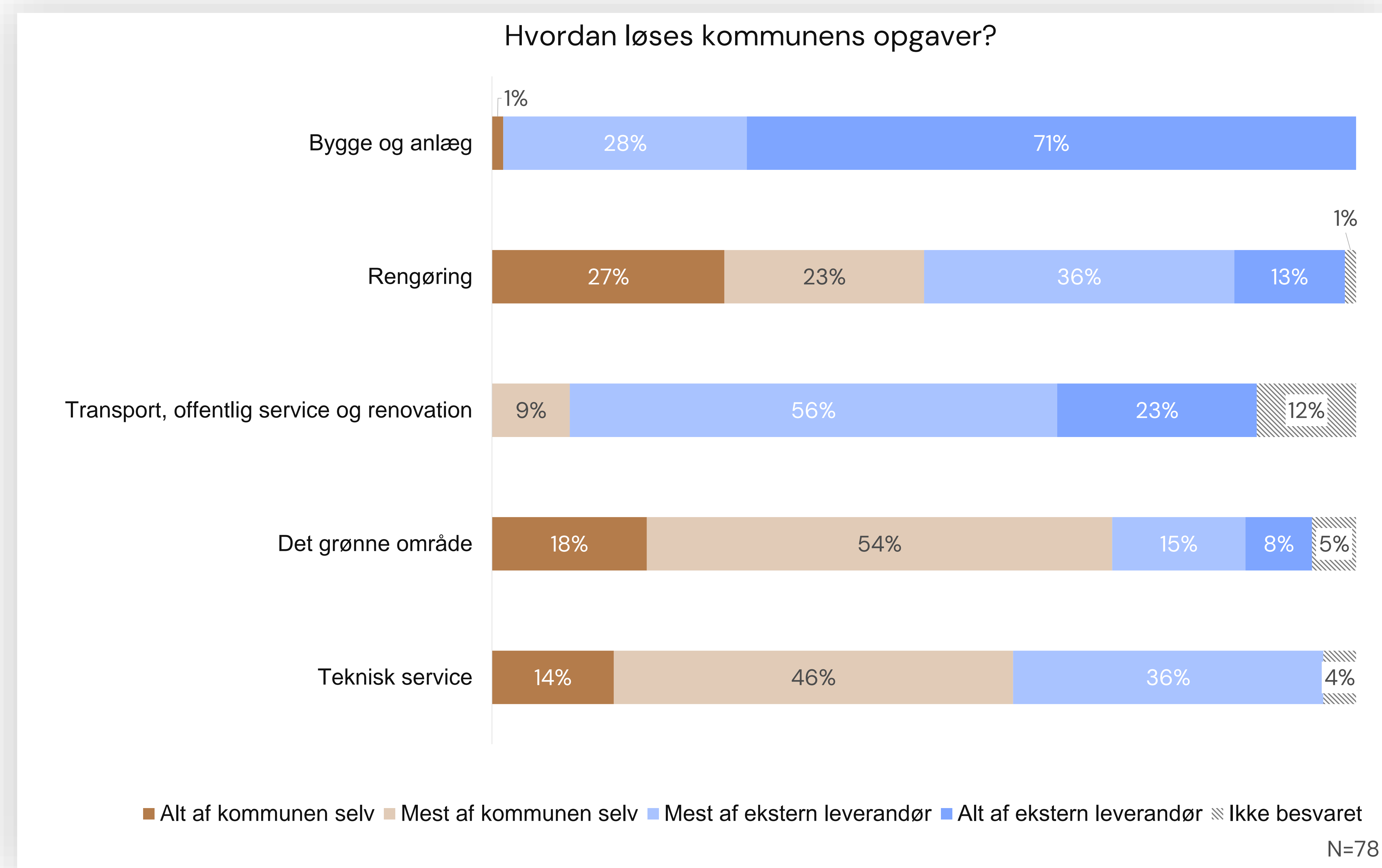
Har kommunen indarbejdet krav om sikkerhedsstillelse (f.eks. en bankgaranti) i udbudsbetingelserne, som leverandøren skal vise for at få opgaven?

Kommuner løser særligt deres opgaver ved ekstern leverandør inden for bygge og anlæg; og transport, offentlig service og renovation

Figuren giver et billede, af hvorvidt kommunerne løser opgaver internt (brunt) eller ved ekstern leverandør (blå). Hvis kommunerne hovedsageligt løser opgaver internt, er der flere spørgsmål i undersøgelsen, de *ikke* bliver bedt om at besvare.

Der viser sig to tendenser. Inden for områderne bygge og anlæg; og transport, offentlig service og renovation løser kommunerne hovedsageligt deres opgaver ved ekstern leverandør, mens de for det grønne område; og teknisk service hovedsageligt løser deres opgaver internt. For Rengøring løser omkring halvdelen hovedsageligt opgaverne selv og den halvdel hovedsageligt ved ekstern leverandør.

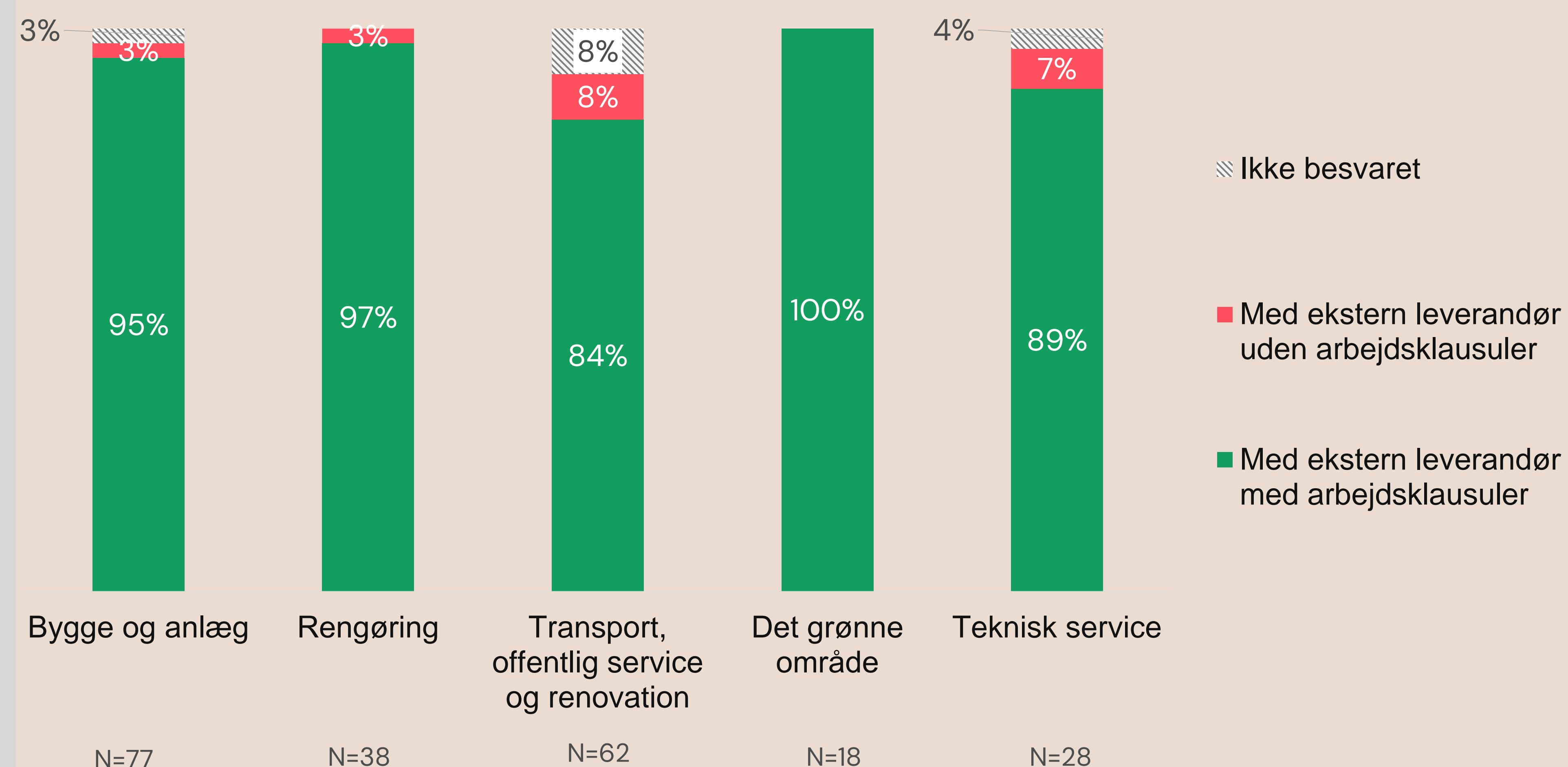

Udbredt brug af arbejdsklausuler i kommunerne særligt inden for bygge og anlæg; og rengøring

Blandt de kommuner, der mest eller altid anvender ekstern leverandør til deres opgaver, anvender de fleste kommuner også arbejdsklausuler (øverste figur). Her er der 85 pct. af kommunerne, der har klausuler på *alle* de områder, hvor de hovedsageligt anvender ekstern leverandør. Det er en markant fremgang fra 51 pct. i 2017-undersøgelsen.

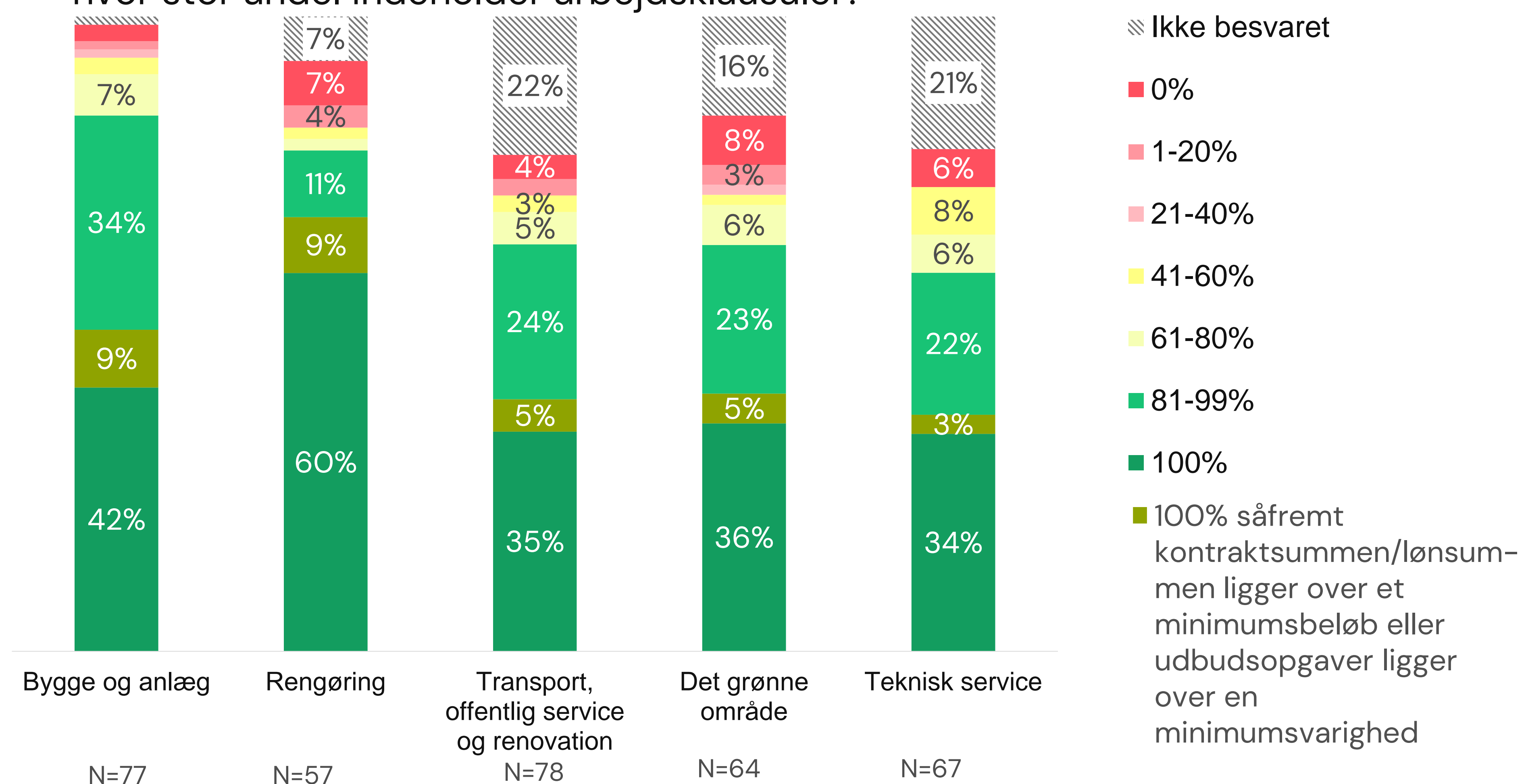
Alle opgaver med eksterne leverandører (nederste figur) tegner et lidt mere nuanceret billede, hvor særligt bygge og anlæg; og rengøring er godt med på arbejdsklausuler. Her anvender omkring 80-85 pct. af kommunerne arbejdsklausuler (grønt i figuren) i mere end 80 pct. af deres opgaver med eksterne leverandører. Der er mere rum for forbedring inden for de tre resterende områder. Tre kommuner har angivet tærskelværdier for, hvornår de anvender arbejdsklausuler på hhv. 300.000 kr., 1 mio. og 3 mio. kr.

Hvordan løses størstedelen af kommunens opgaver i forbindelse med arbejdsklausuler?

Note: Spørgsmålet er kun stillet til kommuner der hovedsageligt benytter eksterne leverandører på området

Ud af de opgaver som kommunen løser ved ekstern leverandør, ca. hvor stor andel indeholder arbejdsklausuler?

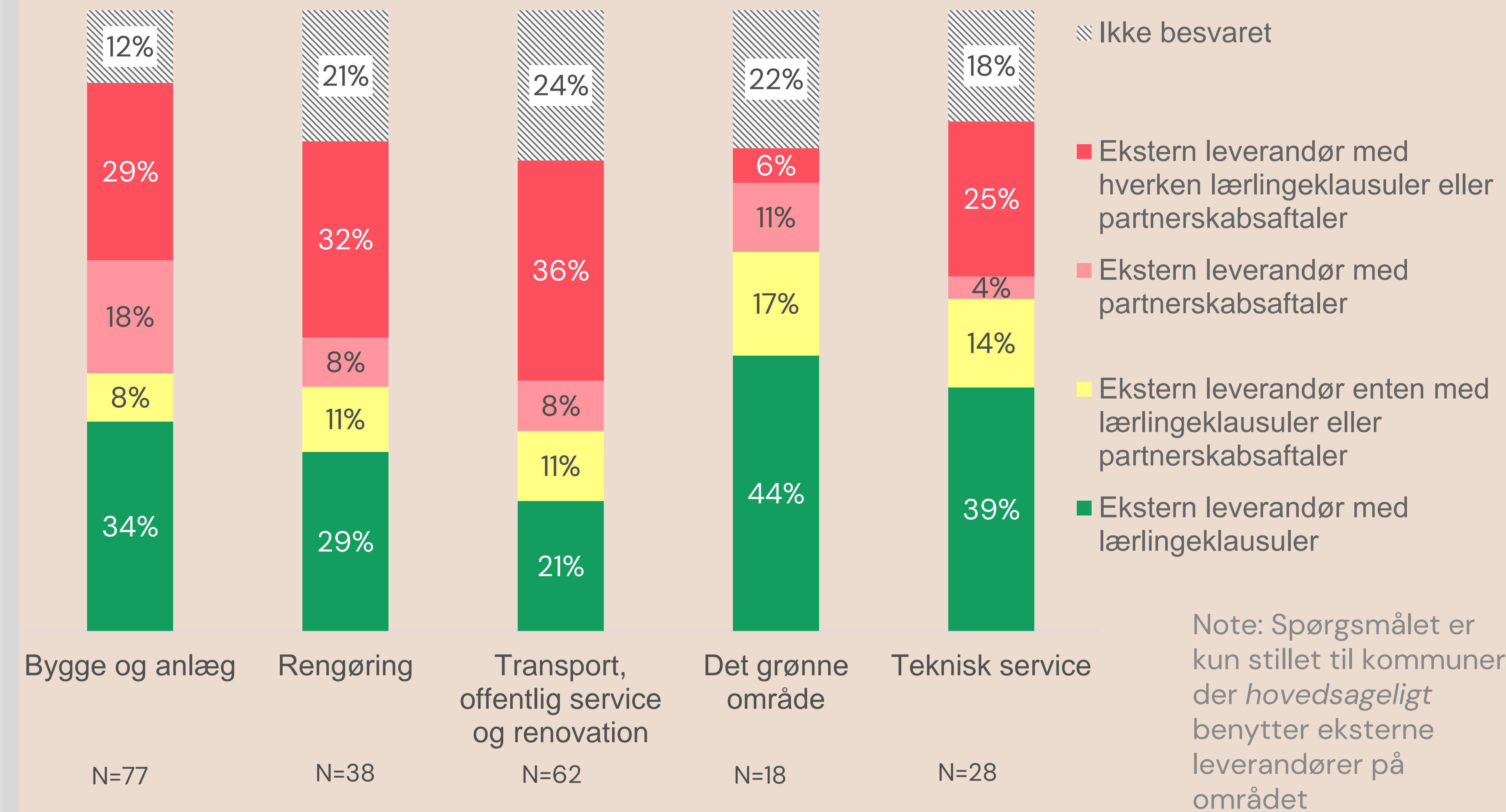
Note: Spørgsmålet er kun stillet til kommuner, der ikke løser alle opgaver på området selv.

...Men lærlingeklausuler er langt mindre udbredt

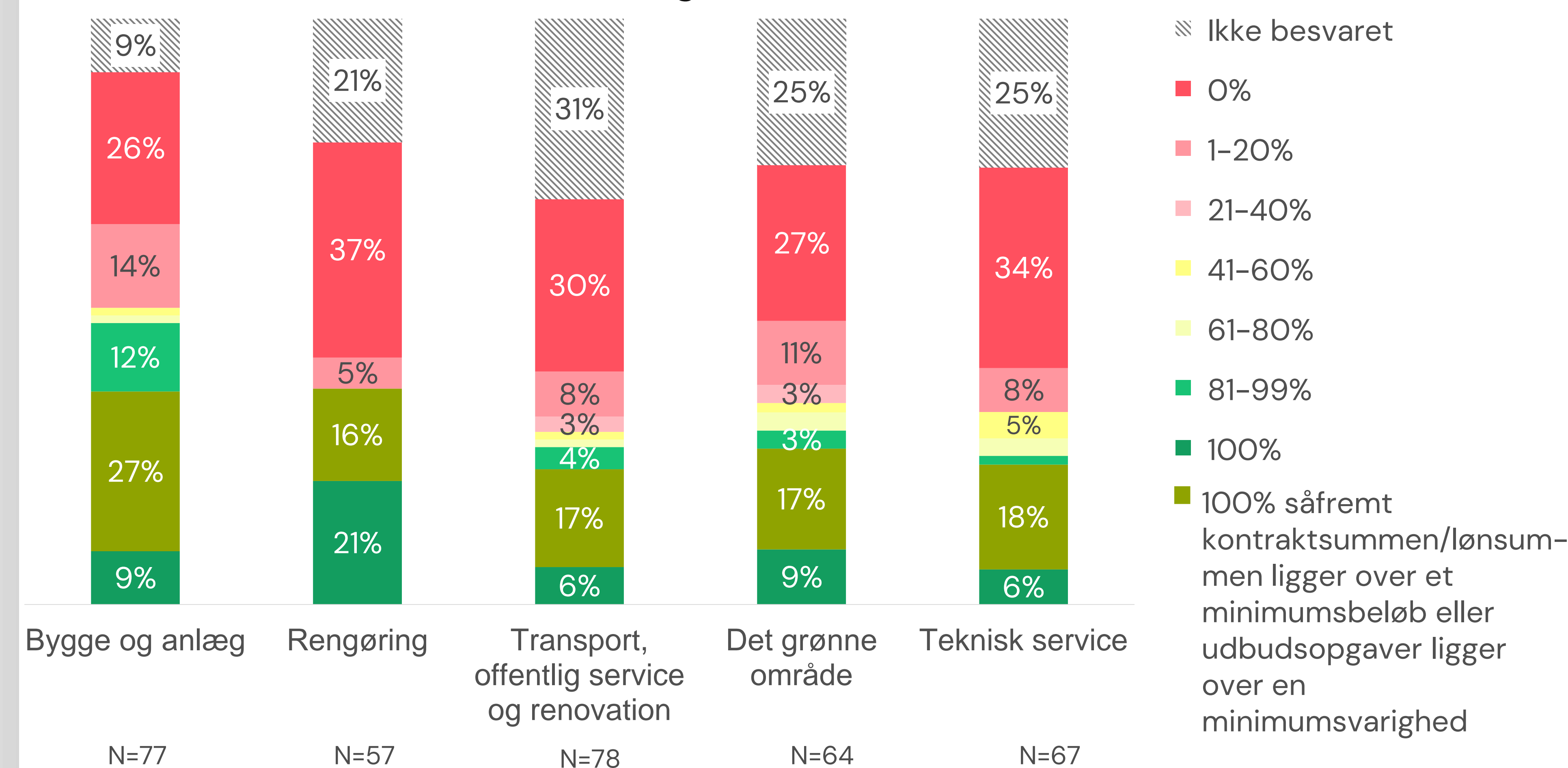
Hvor de fleste kommuner indarbejder arbejds-klausuler, når de løser opgaver ved ekstern leverandør, står det ikke så godt til for anvendelsen af lærlingeklausuler. Blandt kommuner, som hovedsageligt løser deres opgaver med ekstern leverandør, er det omkring 1/3, der har lærlingeklausuler (øverste figur). Det står bedst til inden for det grønne område og teknisk service, men der er også kun få kommuner inden for de to områder, der hovedsageligt løser deres opgaver med ekstern leverandør. Det er en tilbagegang i anvendelsen af lærlingeaftaler siden undersøgelsen i 2017, særligt inden for bygge og anlæg, hvor 59 pct. anvendte lærlingeklausuler. Der er 9 pct. af kommunerne, der har lærlingeklausuler på alle områder, hvor de bruger eksterne leverandører.

Figuren nederst viser samme billede. Her er der spurgt til alle opgaver med ekstern leverandør også for de kommuner, der hovedsageligt løser opgaverne internt. Også her er der rum for forbedring inden for alle områder. Flere kommuner angiver, de har 100% lærlingeklausuler, hvis varigheden på ydelsen løber over min. seks måneder eller kontraktsummen til løn er på min. 5 mio. kr.. Her har Frederiksberg, Frederikssund og Langeland angivet tærskelværdier på 10 mio. kr.

Hvordan løses størstedelen af kommunens opgaver i forbindelse med lærlingeklausuler?

Ud af de opgaver som kommunen løser ved ekstern leverandør, ca. hvor stor andel indeholder lærlingeklausuler?

A construction worker wearing a white hard hat, safety glasses, a green face mask, and a high-visibility yellow safety vest stands on a construction site. The worker is positioned behind a complex structure of metal scaffolding. The background shows a wooden framework of a building under construction. The overall scene is brightly lit, suggesting an outdoor or well-lit indoor environment. The text 'Kommuners kontrol af klausuler og muligheder for at sanktionere' is overlaid on the left side of the image in white, bold font.

Kommuners kontrol af klausuler og muligheder for at sanktionere

Sammenfatning af kommuners kontrol og sanktionsmuligheder

Hvor kommunerne anvender klausuler i stor stil, ser halter de efter med både kontrol og sanktioner. Én måde at sikre løbende kontrol er den politiske vej, og lidt under halvdelen af byrådene har truffet beslutning om kontrol af klausuler i kommunen. Én anden vej til at sikre systematik og løbende kontrol er ved at etablere en central kontrolenhed. Hver femte kommune har svaret, at de har en central kontrolenhed, der sikrer, at leverandører lever op til forpligtelser i klausuler.

Det er selvfølgelig muligt at kontrollere uden at der er truffet beslutning om det i byrådet, og uden en central kontrolenhed, men alt efter område kontrollerer kun mellem 1/3 og 1/5 af kommunerne ofte eller altid overholdelse af deres arbejdsklausuler. Andelen af kommuner, der overhovedet kontrollerer, er lavere for kontrol af lærlingeklausuler, men der er næsten lige så mange kommuner, der ofte eller altid kontrollerer lærlingeklausuler, som ofte eller altid kontrollerer arbejdsklausuler.

Stikprøvekontrol og dialogmøder er de mest udbredte kontrolformer, når det kommer til arbejdsklausuler. Hvad angår lærlingeklausuler er dialogmøder hyppigst anvendt som kontrolform på tværs af områder. Der er langt flere kommuner, der følger op på antallet af lærlinge, hvis de anvender lærlingeklausuler, end hvis de anvender partnerskabsaftaler eller partnerskabsaftaler og lærlingeklausuler. Fordi lærlingeklausuler er bindende aftaler, peger det på, at de er et bedre værktøj til at sikre lærepladser end partnerskabsaftaler.

Hvis klausulerne overtrædes, er de mest almindelige sanktionsmuligheder i kommunernes værktøjskasse den mildeste og den hårdeste sanktion, nemlig at give en påtale eller at opsige leverandøren. Jo større værktøjskassen er des bedre, da sanktioner skal være proportionale i forhold til overtrædelsen.

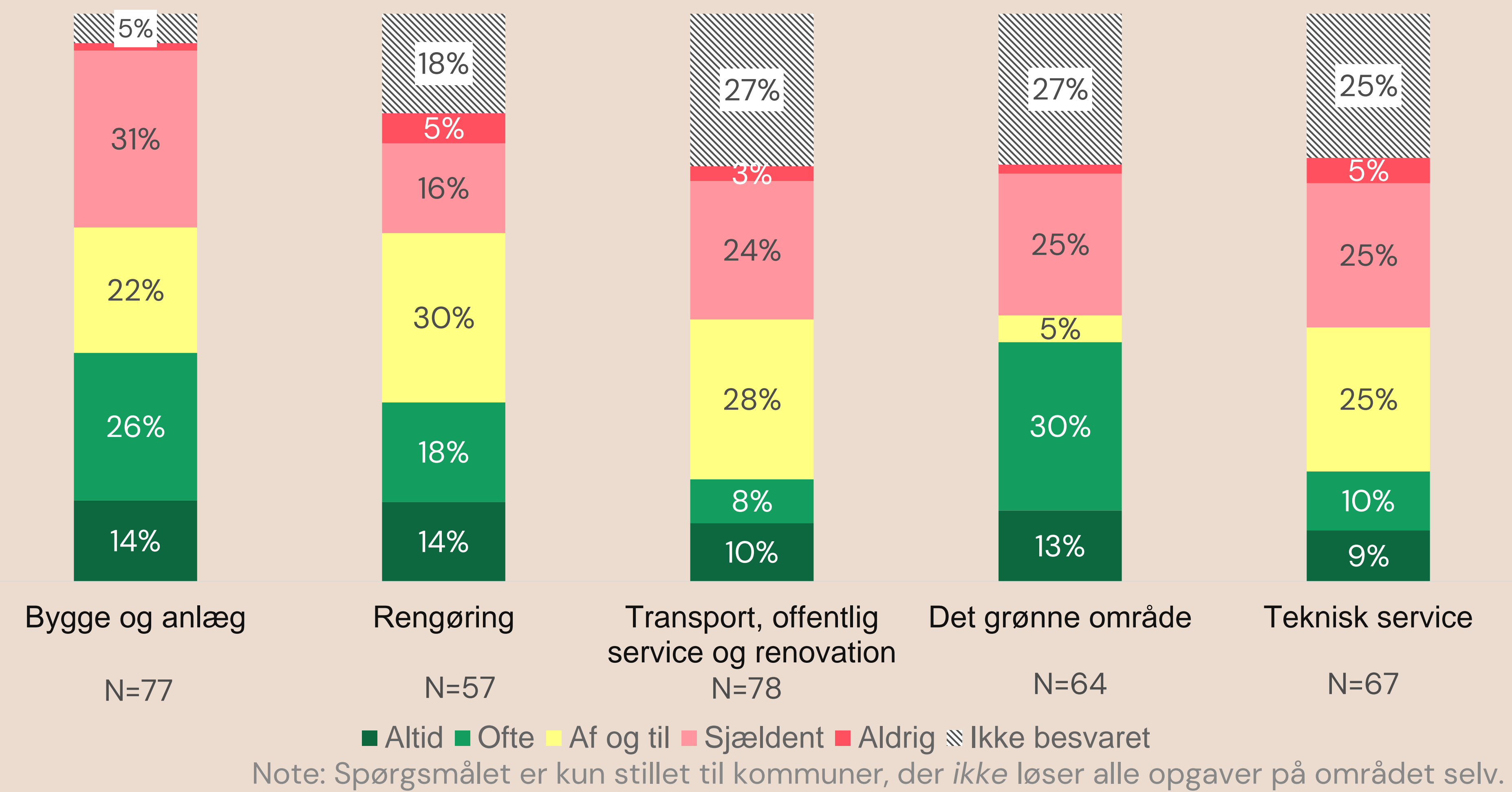
Omkring hver tredje kommune kontrollerer ofte eller altid at klausuler overholdes

For at kommuner kan sikre sig, at deres arbejds- og lærlingeklausuler overholdes, er det vigtigt, at der udføres løbende kontrol.

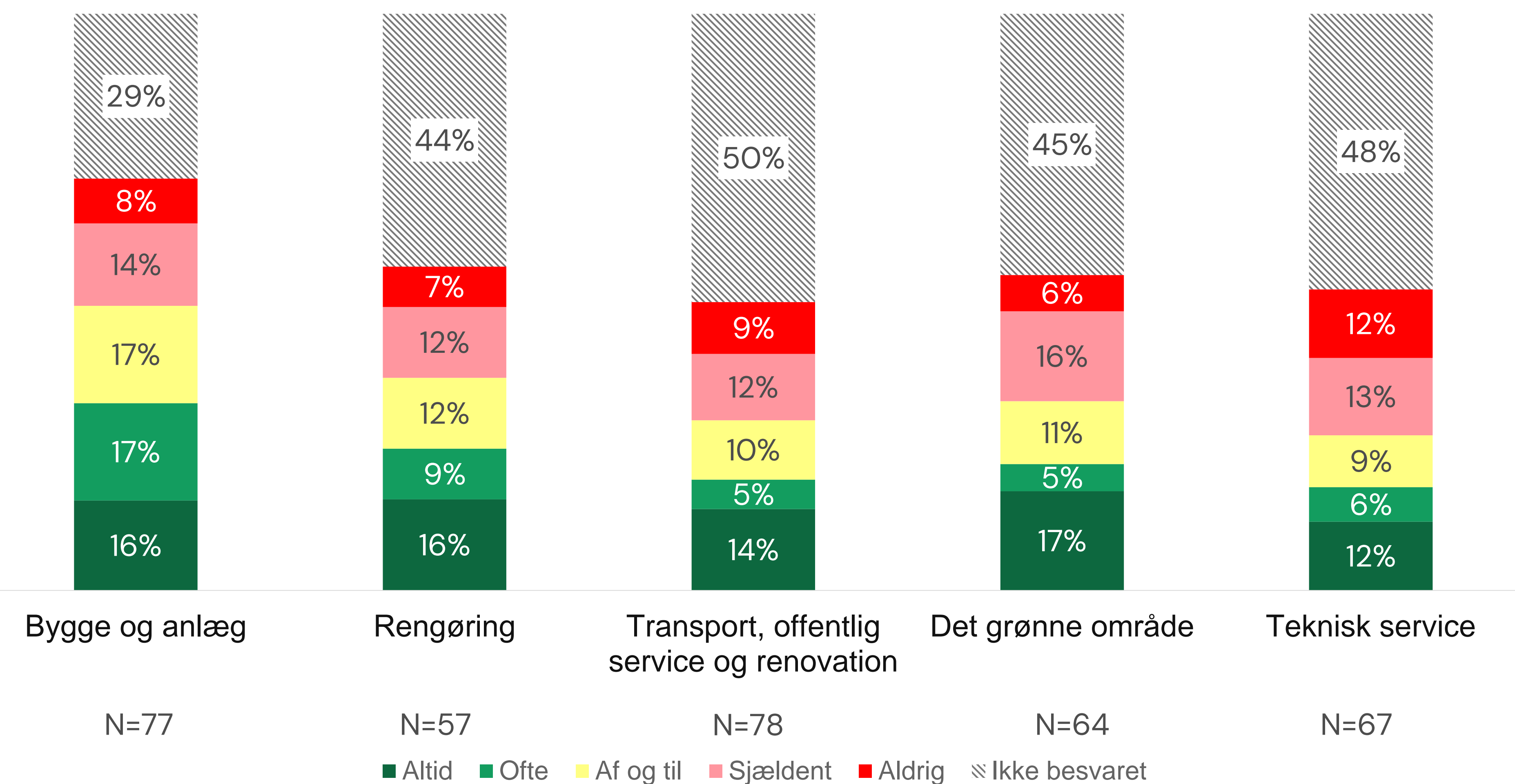
For kommuner, som bruger eksterne leverandører på et givent område, er det kun omkring hver tredje kommune, der ofte eller altid kontrollerer, at arbejds-klausulerne også overholdes (se øverste figur). Kontrollen er størst inden for bygge og anlæg; og det grønne område.

Der er lidt færre kommuner, der altid eller ofte kontrollerer deres lærlingeklausuler (nederste figur). Her er det dog tydeligt, at flere kommuner helt undlader at svare på spørgsmålet, og at antallet af kommuner, der kontrollerer af og til, er betydeligt mindre, når det kommer til kontrol af lærlingeklausuler, end det er for arbejds-klausuler.

Når kommunen anvender arbejds-klausuler, kontrollerer kommunen så at klausulerne overholdes?

Når kommunen anvender lærlingeklausuler, kontrollerer kommunen så at klausulerne overholdes?

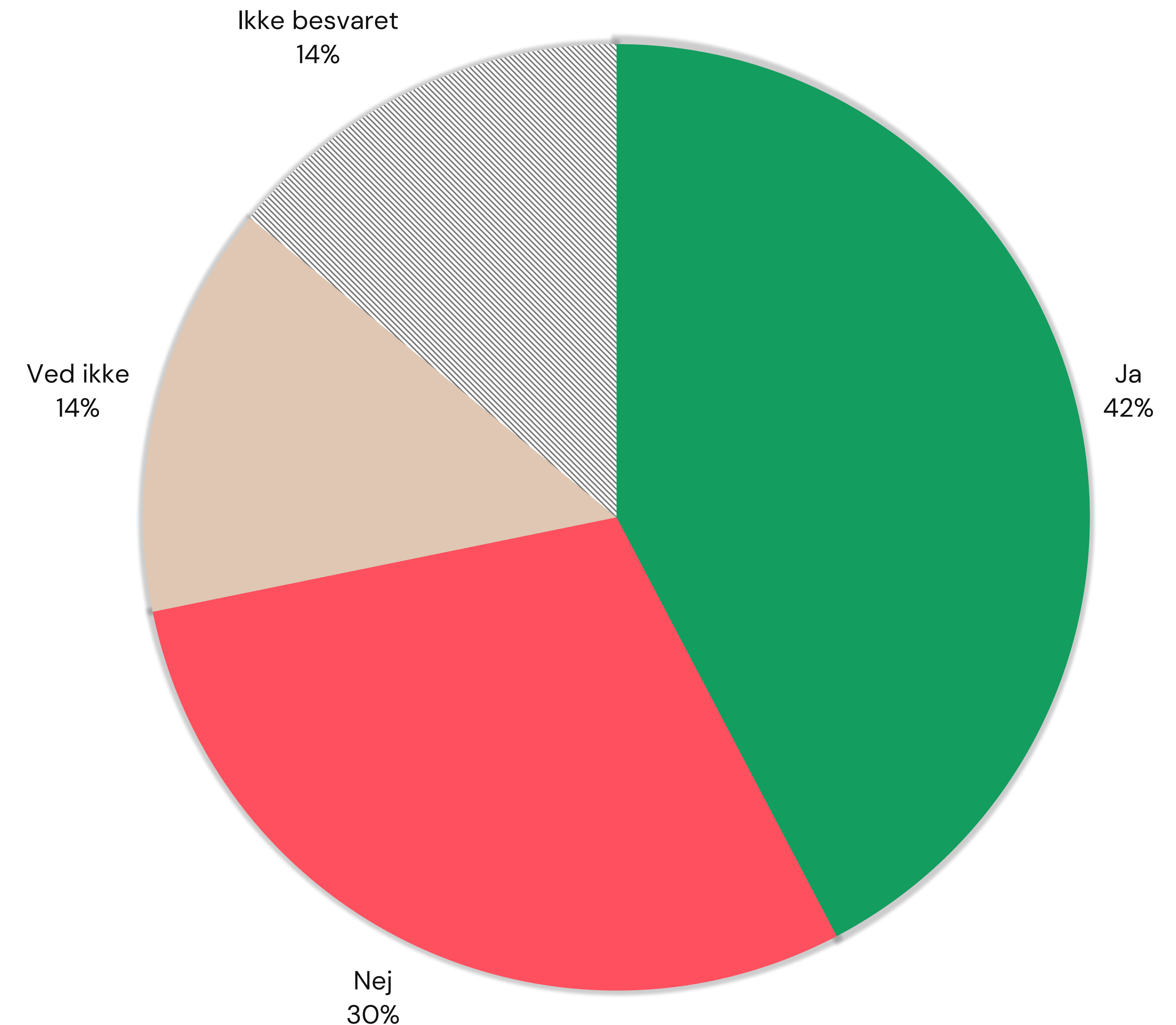
Under halvdelen af byrådene har truffet beslutning om kontrol af klausuler i kommunen

Det er muligt fra politisk side at stille krav til, at der løbende udføres kontrol med overholdelse af kommunernes klausuler. Det har man gjort i 42 pct. af kommunernes byråd.

På trods af en relativt lille andel, hvor der er truffet en politisk beslutning om løbende kontrol, er det en markant fremgang siden undersøgelsen i 2017. Her svarede kun 20 pct. af kommunerne, at der var truffet beslutning om *en bevilling*, der sikrer, at der løbende udføres kontrol med overholdelse af klausuler. Forskellen i spørgsmålsformulering (hvorvidt der er truffet beslutning eller afsat en bevilling) kan gøre, at flere kommuner har svaret ja i denne undersøgelse.

Under alle omstændigheder er der rum til forbedring blandt de 3/5 kommuner, der har svaret nej til, at de ikke ved, om der er truffet en beslutning, eller ikke har besvaret spørgsmålet.

Har byrådet truffet en beslutning, der sikrer at der løbende udføres kontrol med overholdelse af klausuler?

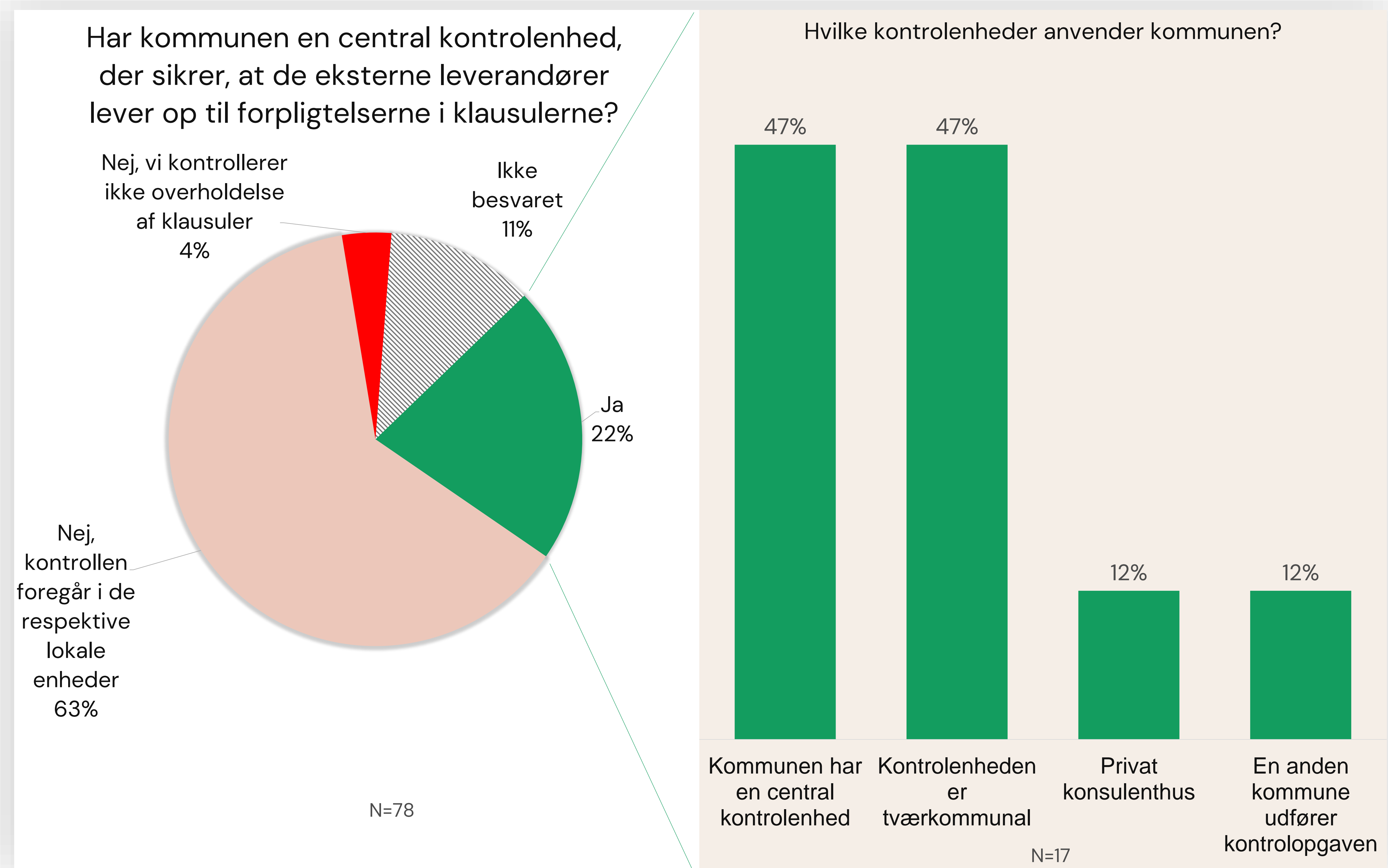

N=78

Hver femte kommune har en central kontrolenhed

Som vi har set, er der muligheder for forbedring i kommunernes kontrol af deres klausuler. Én vej at gå er at have en central kontrolenhed, der sikrer, at kontrol af kommunens klausuler foregår ofte og systematisk.

På figuren kan man se, at 22 pct. af kommunerne har en central kontrolenhed, der sikrer, at leverandører lever op til forpligtelser i klausulerne. Det er en stor fremgang siden 2017-undersøgelsen, hvor kun 11 pct. af kommunerne kunne svare ja. For 63 pct. af kommunerne foregår kontrollen i de lokale enheder. Blandt kommuner med en central enhed anvender de fleste deres egen eller en tværkommunal enhed, men nogle anvender også private eller en anden kommune til opgaven.

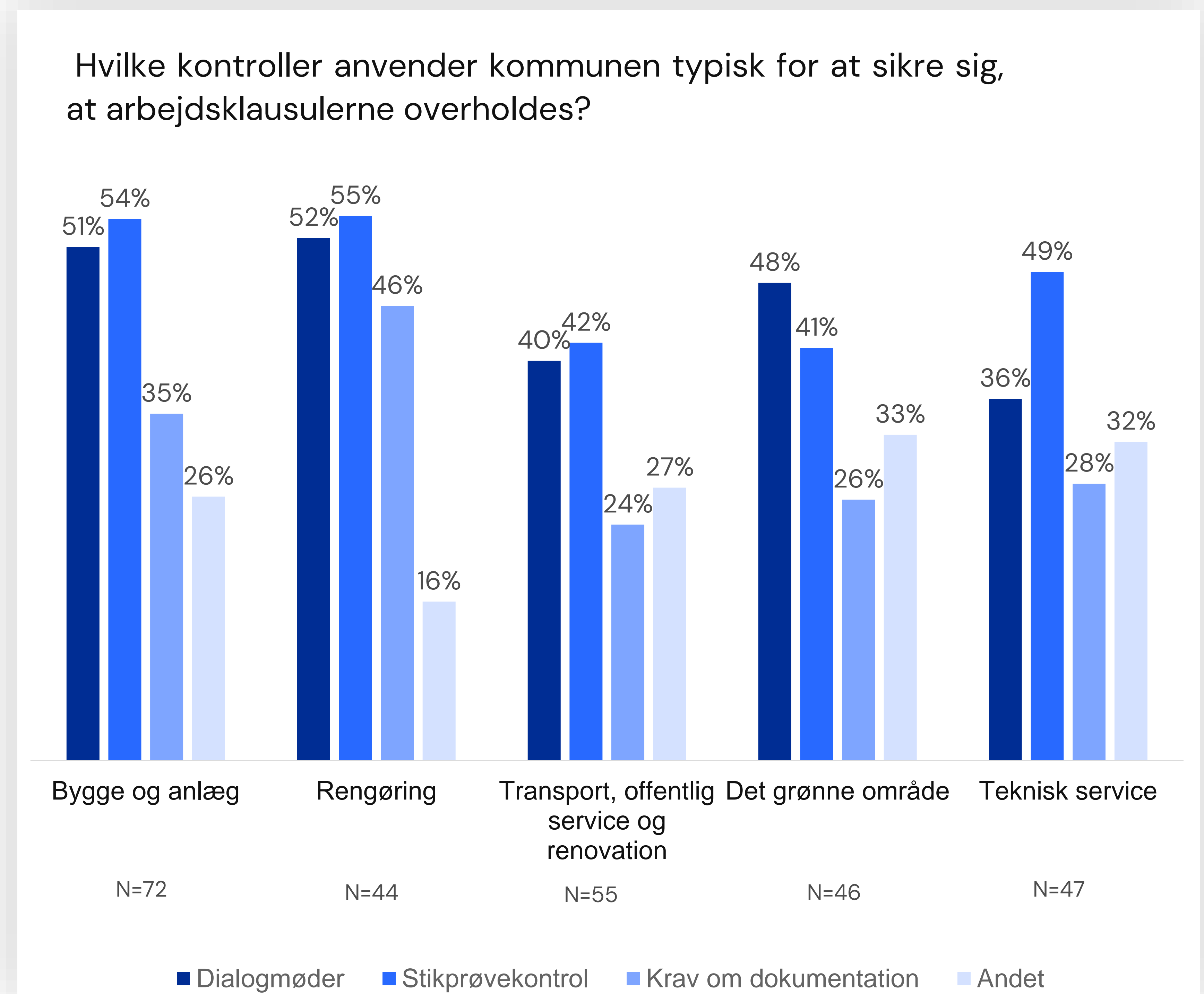
Note: Valgmulighederne er ikke gensidigt udelukkende og procentsatserne kan derfor summere til mere end 100.

Til kontrol af arbejdsklausuler er stikprøvekontrol og dialogmøder mest udbredt

På tværs af områder er stikprøvekontroller og dialogmøder stort set lige almindelige til kontrol af arbejdsklausuler. Der er dog variation af niveauet, hvor de to kontroller anvendes mest inden for bygge og anlæg; og rengøring.

For transport, offentlig service og renovation; det grønne område og teknisk service er der flere kommuner, der har angivet 'Andet' end krav om dokumentation. I 'Andet'-kategorien angiver mange kommuner, at de udfører kontrol ved henvendelser eller begrundet mistanke om brud. I Aalborg, København og Odense er der sat forskellige kontrolinstanser op, som kan tjene til inspiration.

Se side 25 for et dybere indblik i 'Andet'-kategorien.

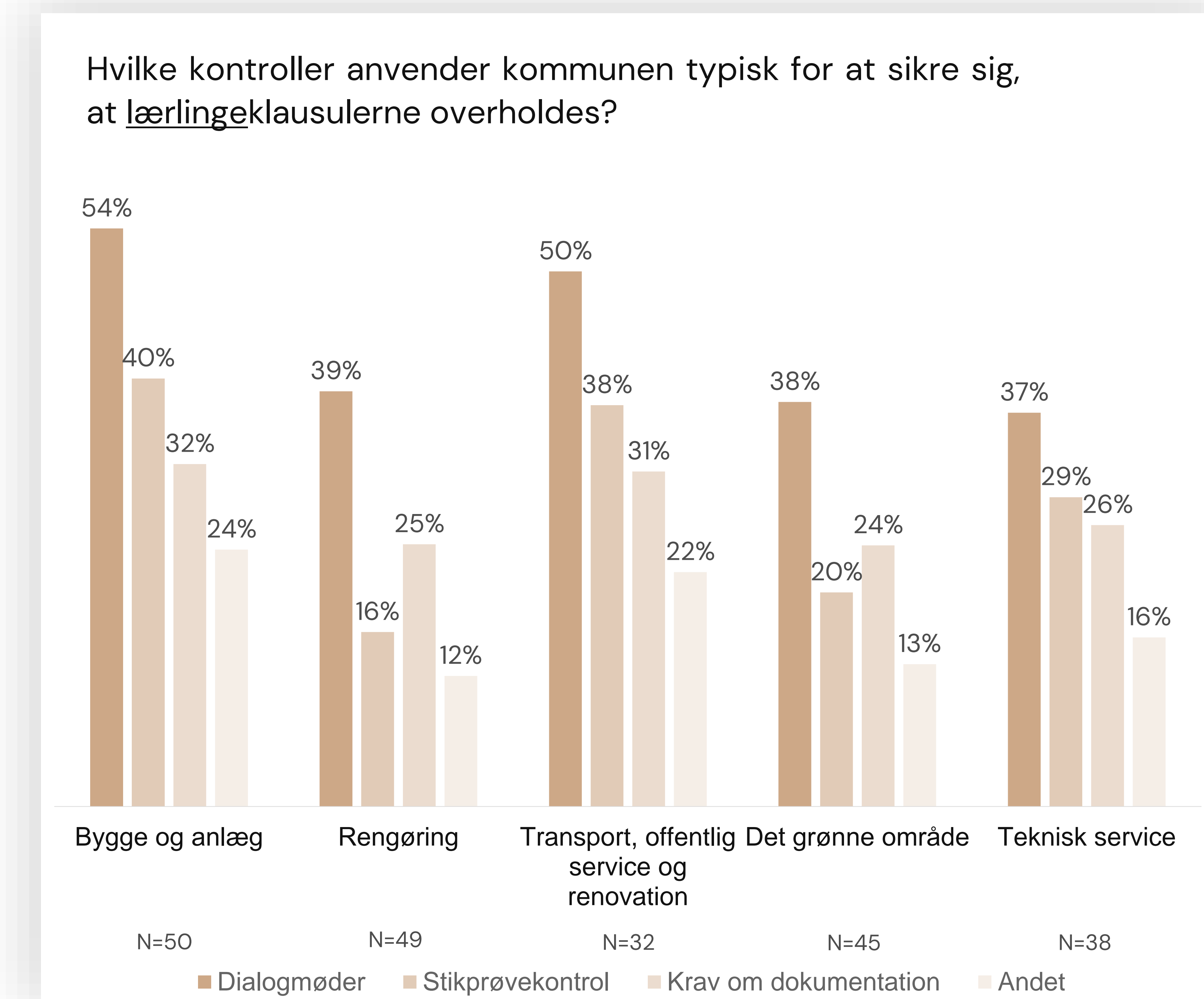
Note: Svarmulighederne er ikke gensidig udelukkende, og procentsatserne kan derfor summerer til mere end 100. Spørgsmålet er kun stillet til kommuner der kontrollerer at arbejdsklausuler overholdes.

Til kontrol af lærlingeklausuler toppe dialogmøder

Hvor dialogmøder og stikprøvekontroller var de mest anvendte kontrolformer for arbejdsklausuler, daler brugen af stikprøvekontroller betragteligt, når man ser på lærlingeklausuler. For rengøring; og det grønne område kontrolleres mere ved krav om dokumentation end ved stikprøvekontroller, mens det er omvendt for de resterende områder.

I forhold til 'Andet'-kategorien melder København om anvendelse af ID-kortordning og Odense om systematisk tjek i forbindelse med besøg på byggepladser.

Se side 25 for et dybere indblik i 'Andet'-kategorien.

Note: Svarmulighederne er ikke gensidig udelukkende, og procentsatserne kan derfor summerer til mere end 100. Spørgsmålet er kun stillet til kommuner der kontrollerer at lærlingeklausuler overholdes.

Kontrol af arbejds klausuler

Mange kommuner angiver, at de udfører kontrol ved henvendelser eller begrundet mistanke om brud på klausulerne. Derudover har kommuner uddybet deres svar i forhold til kontrol af arbejds klausuler:

"Alle kontrakter med klausuler sendes til kommunens eksterne leverandør af kontrol, der screener kontrakterne og udfører enten skrivebordskontrol eller udkørende kontrol." (Aalborg)

"Opgaven løses af bygherrerådgiver." (Hørsholm)

"ID-ordning med registrering af underleverandører og tjek-ind og tjek-ud for medarbejdere." (København)

"Kontrolheden i kommunen foretager jævnlige besøg på alle kommunens pladser. Ved henvendelse eller mistanke om brud indkaldes materiale og der udføres kontrol af den konkrete leverandør. Derefter dialogmøde med parterne." (Odense)

Kontrol af lærlingeklausuler

Flere kommuner angiver, at de udfører kontrol ved henvendelser eller begrundet mistanke om brud på klausulerne. Derudover har kommuner uddybet deres svar i forhold til kontrol af lærlingeklausuler:

"Vi indarbejder som udgangspunkt ikke lærlingeaftaler i udbud, da vores anlægsopgaver normalt løber i under et år af gangen. Da vi arbejder med indbudte licitationer, ved vi, at mange af de større firmaer, som løser de største og mest komplicerede opgaver, har lærlinge i firmaerne." (Frederikshavn)

"Dette er en opgave, der løses af vores bygherrerådgiver." (Hørsholm)

"ID-kort-ordning" (København)

"Når Kontrolheden mod social dumping alligevel er ud på besøg, spørges altid ind til leverandørernes lærlinge, ligesom vi følger op på det antal, der er meldt ind på den pågældende opgave. Er de rent fysisk tilstede? På skole eller lign.?" (Odense)

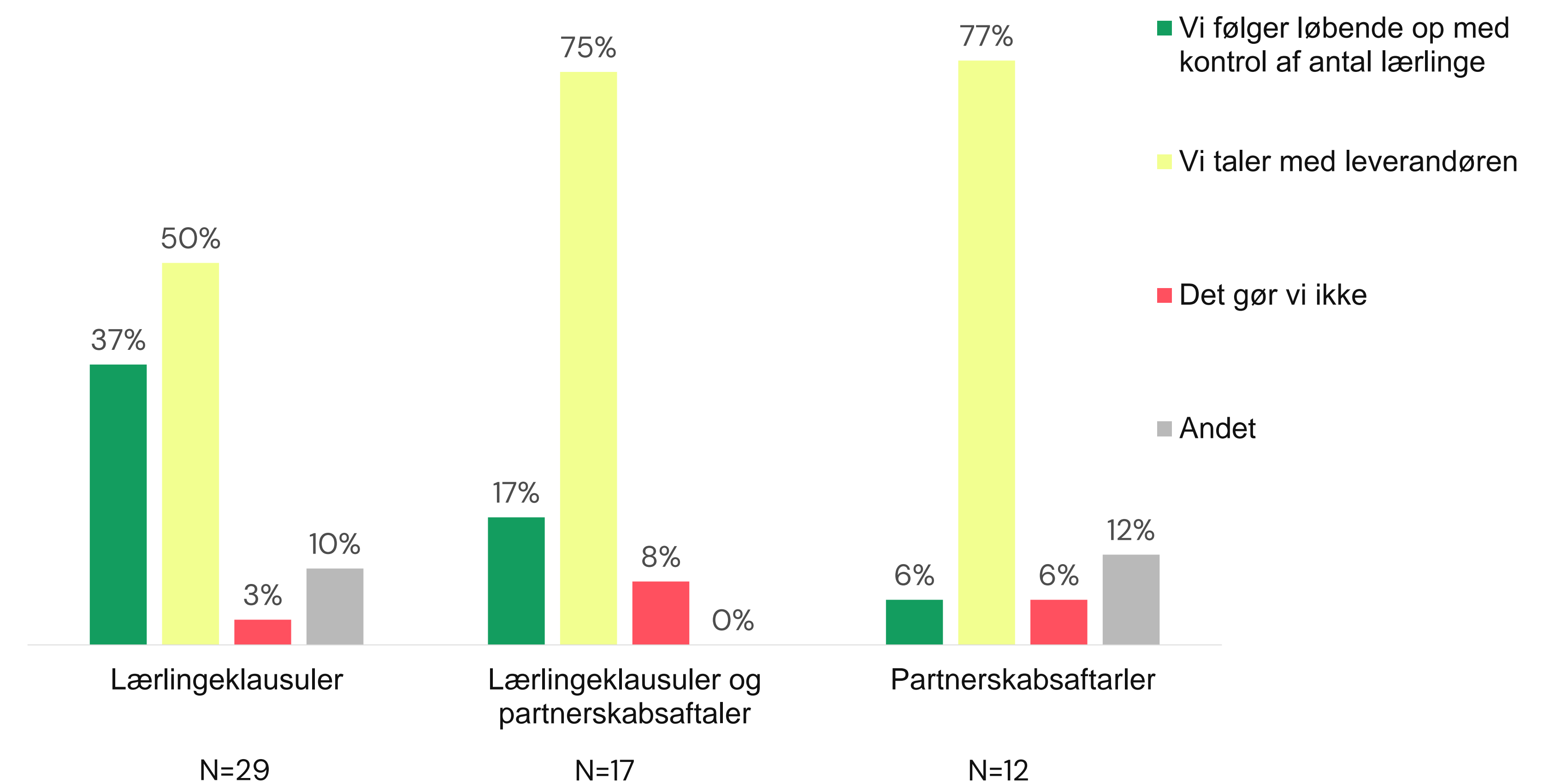
Kommuner med lærlingeklausuler peger på mest kontrol af antal lærlinge

Forskellen på lærlingeklausuler og partnerskabsaftaler er, at lærlingeaftaler er juridisk forpligtende og kan sanktioneres. Der er kommuner, der har sagt, at de kun har lærlingeaftaler, kun partnerskabsaftaler, eller både og.

Som man kan se i figuren, er der en langt større andel kommuner, der løbende følger op med kontrol af antal lærlinge i kommuner, der kun anvender lærlingeklausuler (grøn). Det er også blandt kommuner udelukkende med lærlingeklausuler, at færrest svarer, at de *ikke* kontrollerer aftalerne. Tallene skal dog ses i lyset af, at der kun er få kommuner, der anvender partnerskabsaftaler.

‘Andet-kategorien’ er meget sparsomt besvaret, som det ses i boksen til højre. Det er derfor vanskeligt at trække overordnede linjer op.

Hvilke kontroller anvender kommunen typisk for at sikre sig, at lærlingeklausulerne og partnerskabsaftalerne overholdes?

Note: Kommunerne har mulighed for at svare at de udelukkende bruger lærlingeklausuler eller partnerskabsaftaler, eller både og inden for et område, men de kan vælge at svare noget andet inden for et andet område. På den måde har de – i teorien – mulighed for at svare på alle tre kategorier her.

Kontrol af lærlingeklausuler og/eller partnerskabsaftaler

Hvad angår lærlingeklausuler melder Odsherred Kommune, at de foretager stikprøver og Silkeborg Kommune, at de taler med leverandøren, og derigennem har kontrol med antallet af lærlinge.

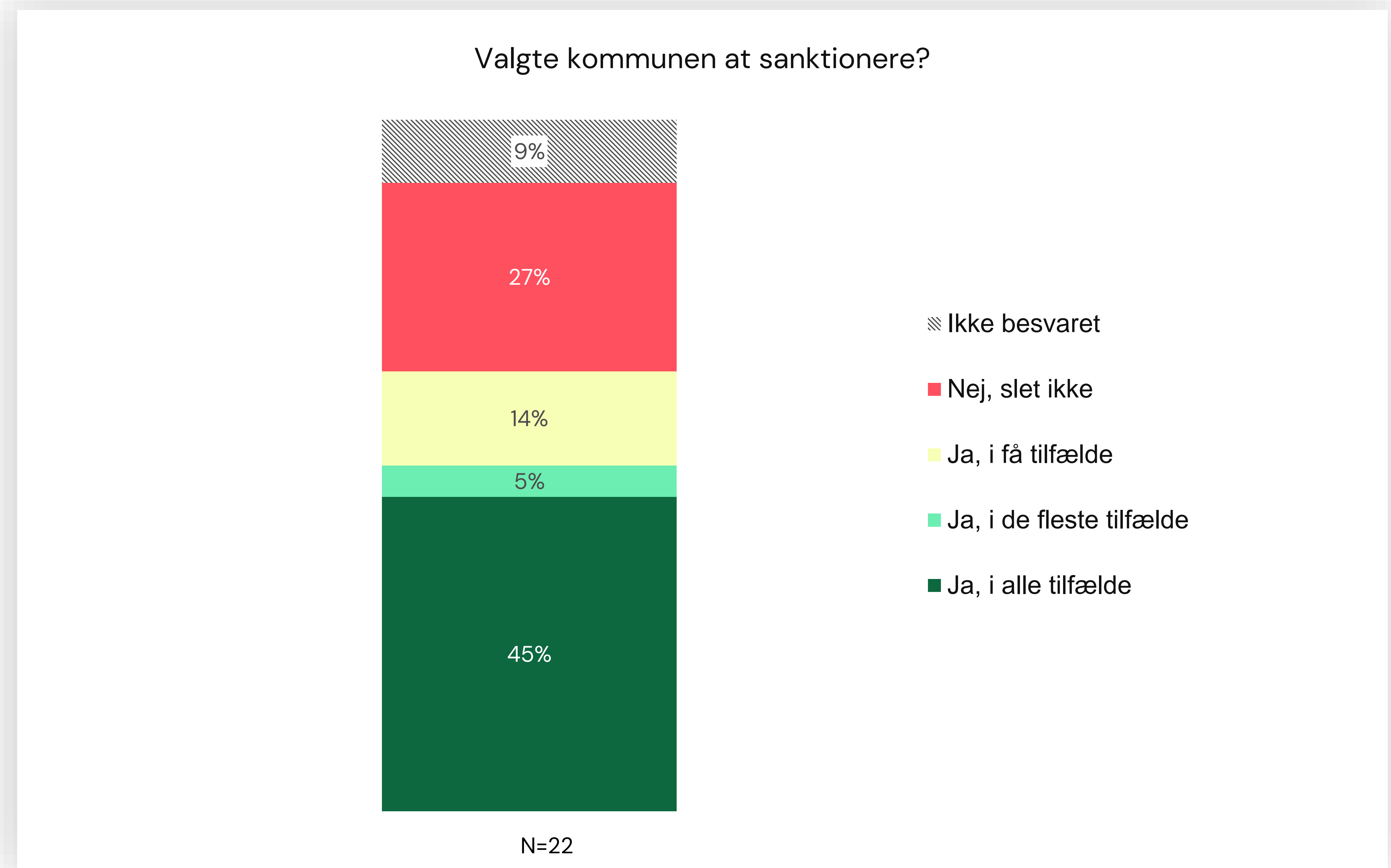
Hvad angår partnerskabsaftaler angiver Høje Taastrup Kommune, at partnerskabet mødes to gange årligt og evaluerer indsatserne

Få opdagede brud på klausuler i de fleste kommuner

De fleste kommuner anslår enten, at deres kontrolenhed *ikke* har konstateret brud på klausuler det seneste år (40 pct.), eller har ikke besvaret spørgsmålet (31 pct.).

Blandt de resterende kommuner, der *har* konstateret brud, har de fleste oplevet mellem 1-5 brud. Af de kommuner, der anslår mere end fem brud, angiver Odense kommune 43 brud og Københavns kommune hele 341 brud det seneste år.

Blandt de 28 pct. kommuner, der har oplevet brud, er det halvdelen, der sanktionerede i de fleste eller alle tilfælde.

Note:: Spørgsmålet er stillet til de kommuner der har oplevet brud på klausuler.

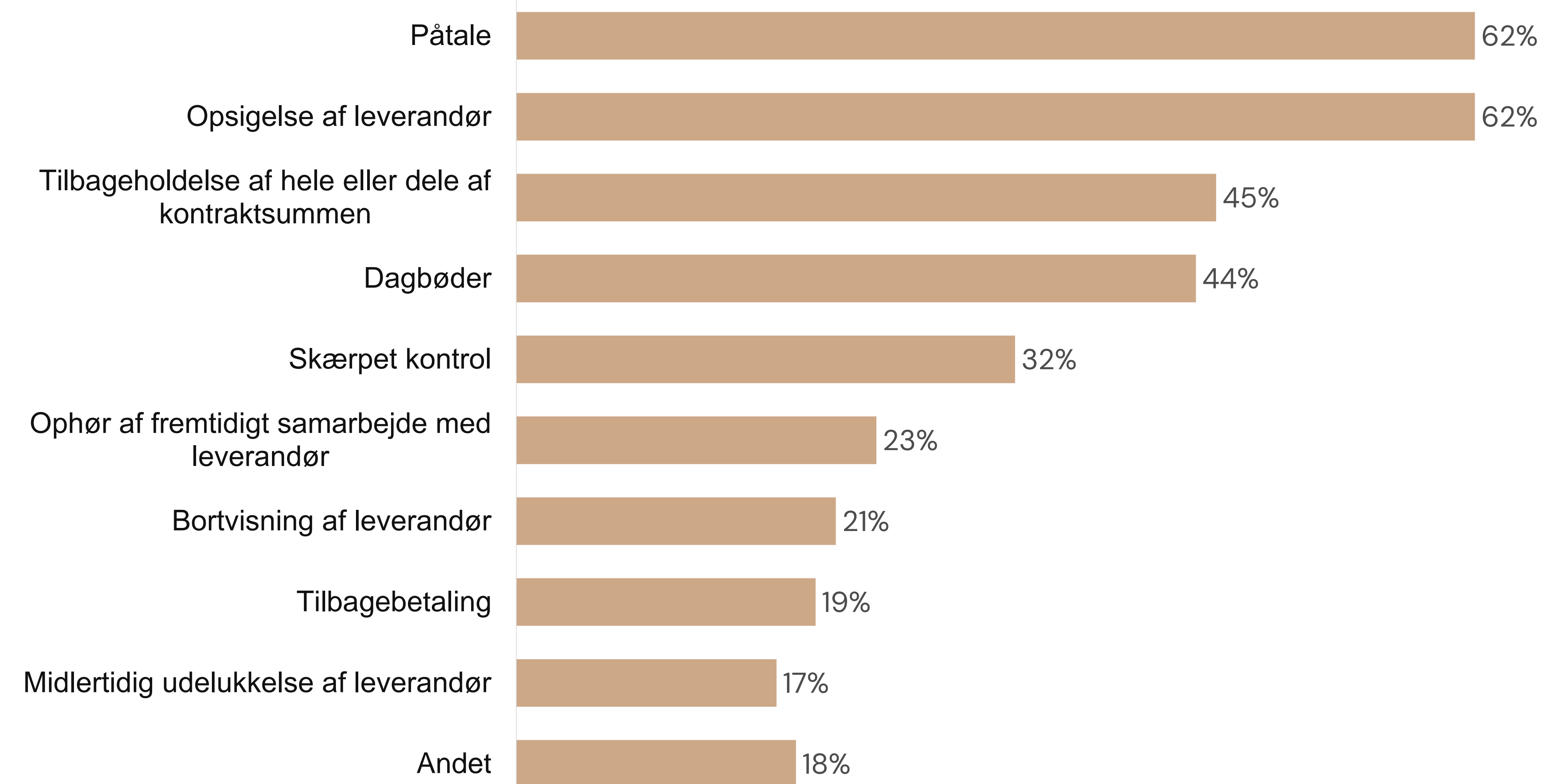
Hvis kommunernes klausuler overtrædes, er opsigelse af leverandør og påtale de mest almindelige sanktionsredskaber i kommunernes værktøjskasse

Kommunernes værktøjskasser spænder bredt og lader til at tage hensyn til proportionalitetsprincippet. Det går i al sin enkelthed ud på, at sanktionen skal være proportional med bruddet på klausulen.

De mest almindelige værktøjer i kommunernes værktøjskasse går fra den mildeste sanktion (påtale) til den hårdeste sanktion (opsigelse af leverandør). Derudover har kommunerne flere andre sanktionsmuligheder som tilbageholdelse af kontraktsum og dagbøder m.m.

I 'Andet'-kategorien angiver flere kommuner, at sanktionen afhænger af den indgåede kontrakt. Derudover nævnes påtale og efterfølgende kontrol, bod, krav om efterbetaling og mislighold af kontrakt som anvendte sanktioner.

Hvilke sanktioner kan kommunen tage i anvendelse over for eksterne leverandører ved overtrædelse af klausuler?

N=78

Note: Svarmulighederne er ikke gensidigt udelukkende, derfor summerer procentsatserne ikke til 100.

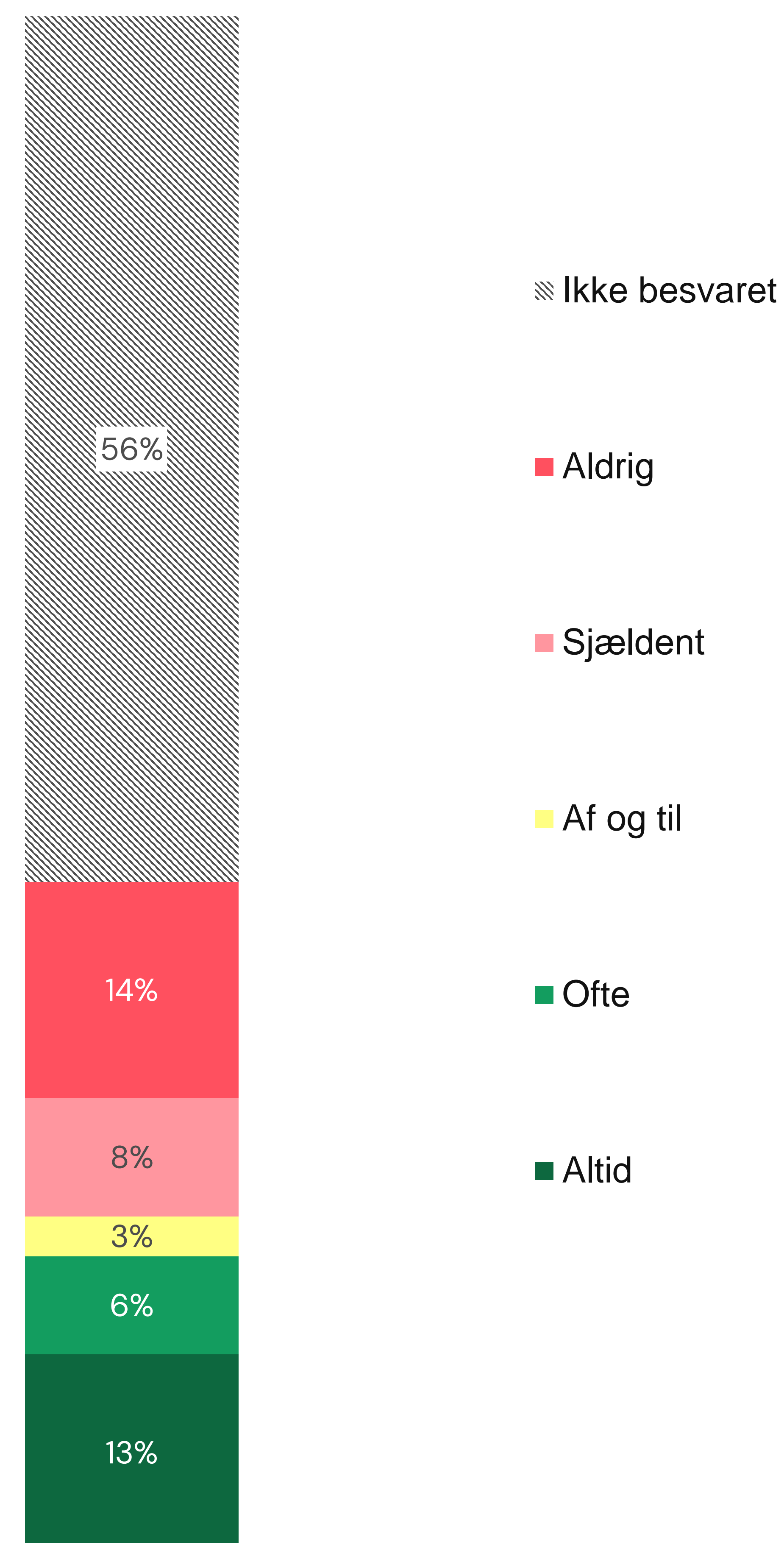
Få kommuner har indgået driftsoverenskomster med selvejende institutioner med arbejdsklausuler de seneste 3 år

Kommuner har mulighed for at sikre arbejdsklausuler i deres driftsoverenskomster med selvejende institutioner.

Driftsoverenskomster kan løbe over mange år, men revideres ofte hver 2.-3. år. Ved at forpligte selvejende institutioner (der primært drives for offentlige midler) til at følge kommunens arbejdsklausuler, vil f.eks. leverandører af varer til en institution være forpligtet til at efterleve almindelige løn- og arbejdsvilkår – og institutionen kan opsige leverandøren ved mislighold af klausulen.

Blandt de kommuner, der har valgt at svare, har 19 pct. svaret ofte eller altid på spørgsmålet: Indgår arbejdsklausuler i driftsoverenskomster, som kommunen inden for de seneste 3 år har indgået med selvejende institutioner, således at disse er forpligtet til at følge kommunens vedtagne arbejdsklausul? En stor andel af kommunerne (56 pct.) har ikke svaret på spørgsmålet, hvilket kan dække over, at de ikke har indgået en driftsoverenskomst inden for de seneste tre år eller af andre grunde ikke ønsker at svare.

Indgår arbejdsklausuler i driftsoverenskomster, som kommunen inden for de seneste 3 år har indgået med selvejende institutioner, således at disse er forpligtet til at følge kommunens vedtagne arbejdsklausul?

N=78

**Kommuners brug af kædeansvar
og arbejdsmiljøklausuler og
sociale klausuler**

Sammenfatning af kommuners brug af kædeansvar, arbejdsmiljøklausuler og sociale klausuler

Når kommuner indarbejder kædeansvar i deres udbud, pålægger de den eksterne hovedleverandør at sikre overholdelse af klausuler blandt deres underleverandører. De fleste kommuner, hele 86 procent, anvender kædeansvar. Kommuner, der anvender kædeansvar, gør det særligt inden for bygge og anlæg. Her ser man en stigning fra 71 pct. i 2017-undersøgelsen til 91 pct. i 2021. For områderne rengøring; transport, offentlig service og renovation; samt det grønne område er niveauet det samme som i 2017 – 63-69 pct. For teknisk service er der dog sket en stor tilbagegang fra 71 pct. med kædeansvar i 2017 til kun 52 pct. i dag.

Arbejdsmiljøklausuler fastlægger krav til arbejdsmiljø i udbud, som leverandøren skal leve op til. 60 pct. af kommunerne anvender arbejdsmiljøklausuler enten som en del af arbejdsklausulerne (22 pct.) eller særskilt (38 pct.). Arbejdsmiljøklausuler er særligt udbredt inden for bygge og anlæg; rengøring; og transport, offentlig service og renovation.

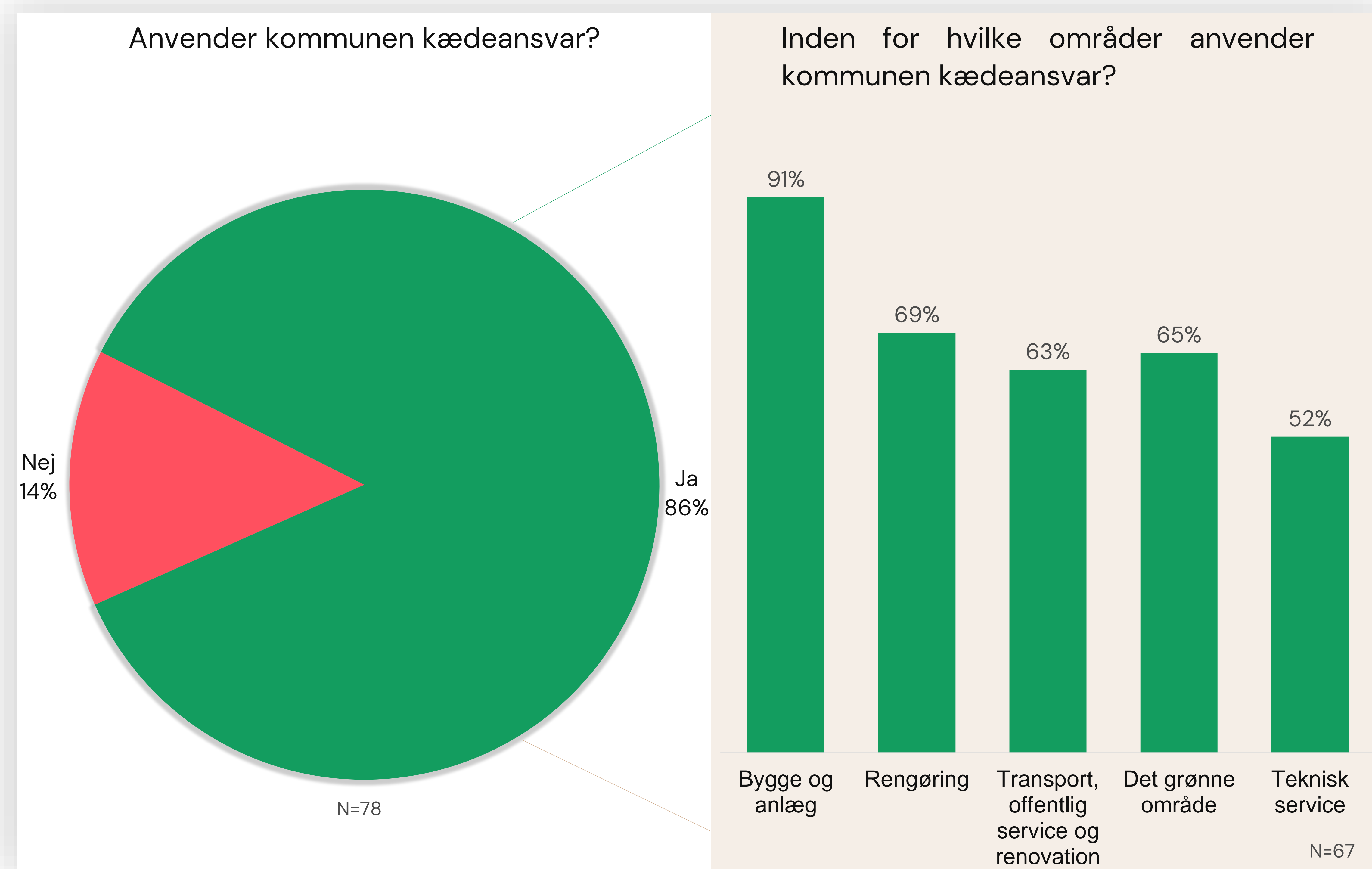
Sociale klausuler i denne undersøgelse er klausuler, der pålægger leverandøren at ansætte personer på kanten af arbejdsmarkedet eller personer med nedsat arbejdsevne i skåne- eller fleksjob. Godt 28 pct. af kommunerne anvender i de fleste eller alle tilfælde, hvor det er muligt for borgeren, sociale klausuler.

Udbredt brug af kædeansvar – særligt inden for bygge og anlæg

Kædeansvar pålægger den eksterne hovedleverandør, som kommunen har valgt til at løse opgaven, at den stillede klausul også gælder for potentielle underleverandører. De fleste kommuner (86 pct.) anvender kædeansvar. Det er en stigning siden 2017-undersøgelsen.

Når tallene brydes ned på området, er det tydeligt, at det særligt er inden for bygge og anlæg, der anvendes kædeansvar, og her er der sket en fremgang fra 71 pct. i 2017 til 91 pct. i 2021.

Anvendelsen af kædeansvar inden for teknisk service er gået tilbage fra 71 pct. i 2017 til 52 pct. i 2021, mens de resterende områder ligger på 2017-niveau.

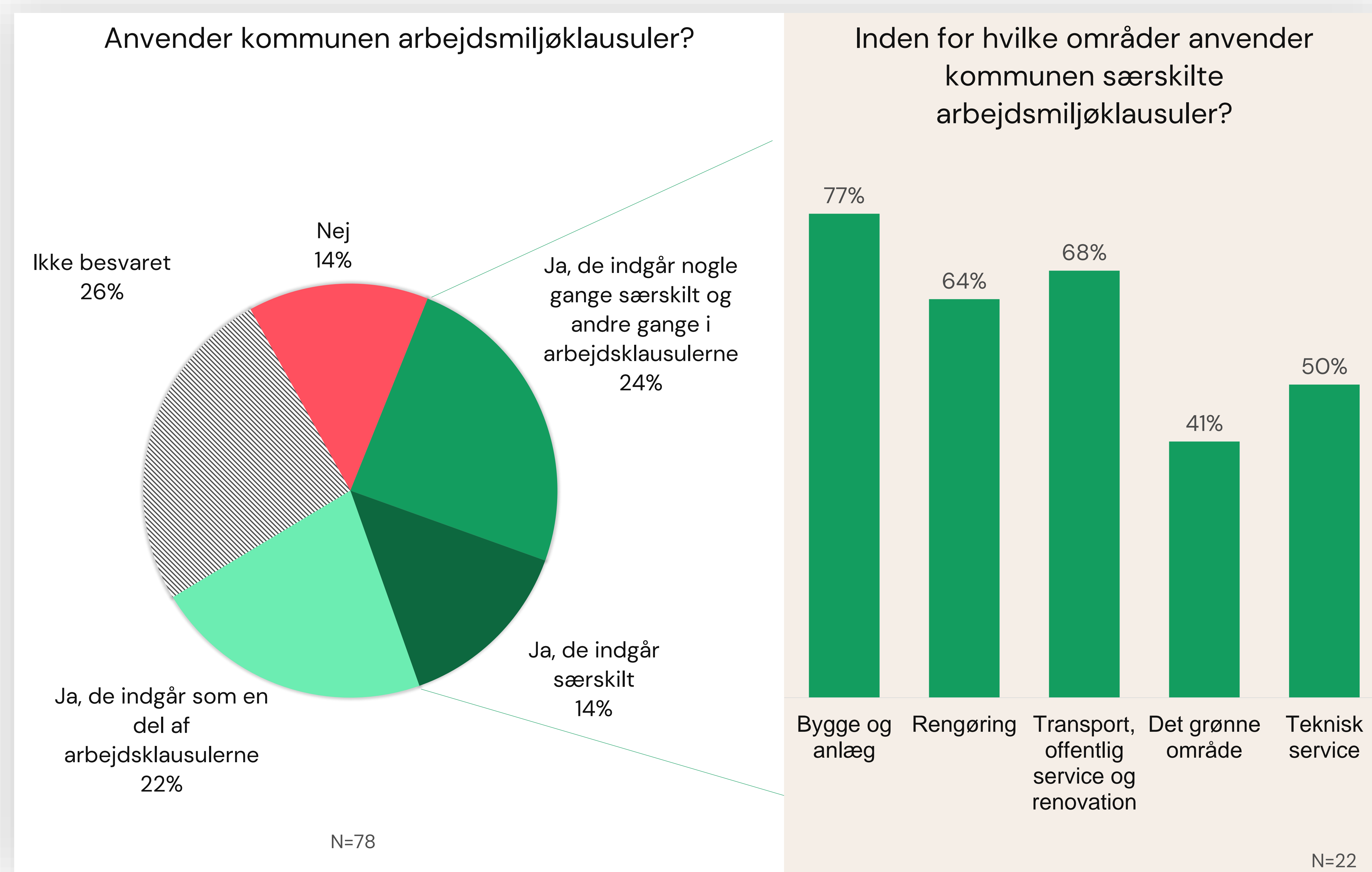

Arbejdsmiljøklausuler indgår særskilt i klausulerne for to ud af fem kommuner

Arbejdsmiljøklausuler fastlægger krav om arbejdsmiljø i udbud, som leverandøren skal leve op til. Kravene kan stamme fra bestemmelser i arbejdsmiljøloven eller kan supplere arbejdsmiljølovens krav, såsom at supplere kravene i arbejdsmiljøloven med f.eks. krav om svanemærkede produkter inden for rengøring.

Omkring 60 pct. af kommunerne har svaret at de anvender arbejdsmiljøklausuler, men kun hos 38 pct. af kommunerne indgår de særskilt fra arbejdsklausulerne.

Blandt de kommuner, der har særskilte arbejdsmiljøklausuler, er de særligt i udbud inden for bygge og anlæg; rengøring; og transport, offentlig service og renovation.

Note: Ikke alle der anvender arbejdsmiljøklausuler særskilt har valgt at svare på inden for hvilke områder.

Hver fjerde kommune forpligter leverandører til at ansætte personer i beskyttet beskæftigelse med sociale klausuler

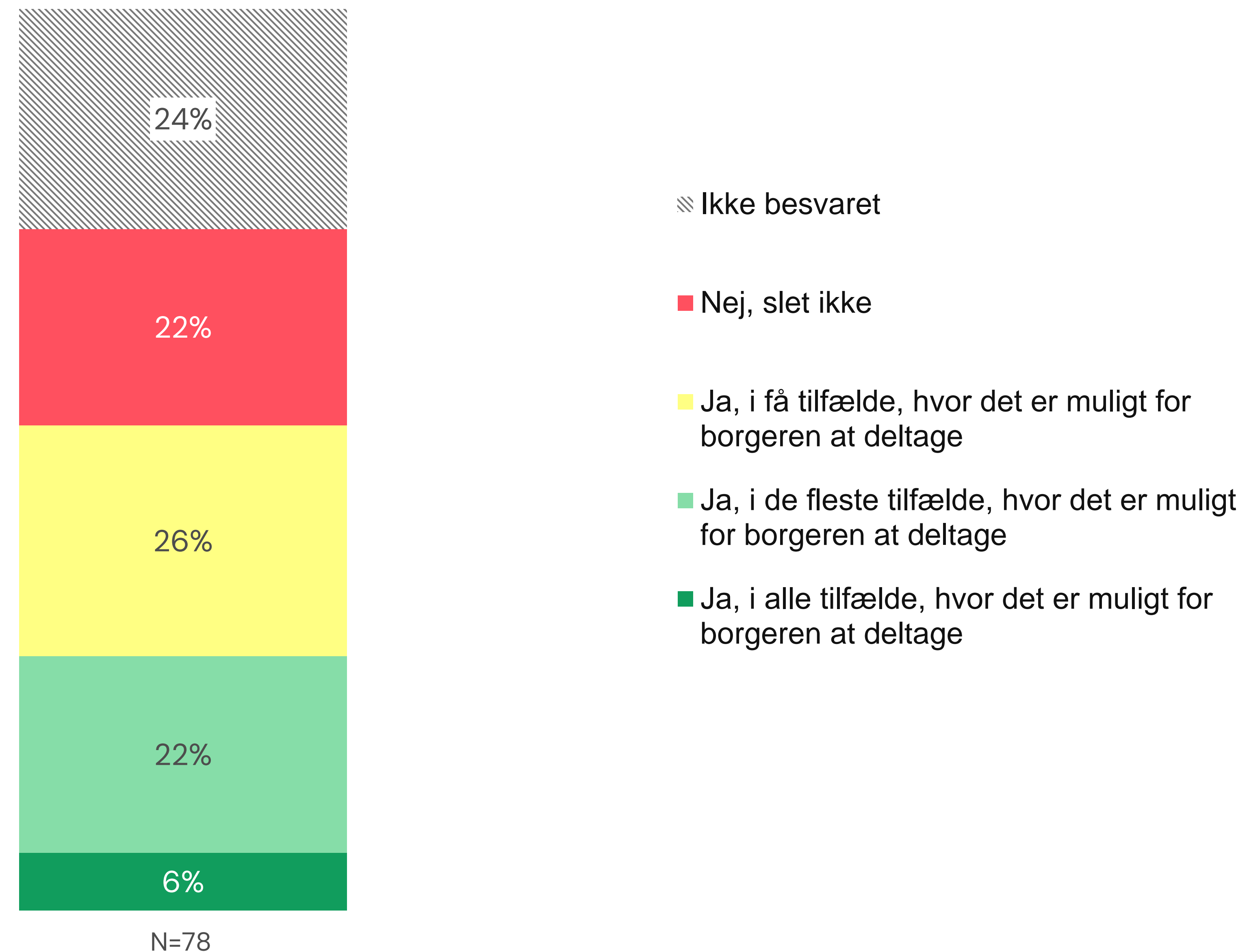
Sociale klausuler betyder i denne undersøgelse klausuler, der pålægger leverandøren at ansætte personer på kanten af arbejdsmarkedet eller personer med nedsat arbejdsevne i skåne- eller fleksjob.

Der er 28 pct. af kommunerne, der i de fleste tilfælde eller alle tilfælde, hvor det er muligt for borgeren at deltage, anvender sociale klausuler.

Der er en stor gruppe kommuner (26 pct.), der anvender sociale klausuler i få tilfælde.

Flere kommuner nævner i åbne kommentarer i spørgeskemaet, at sociale klausuler indarbejdes i arbejdsklausulerne.

I hvor høj grad anvender kommunen sociale klausuler, der pålægger leverandøren at ansætte personer i støttet beskæftigelse?

4

4

4

4

Regioner

Regioners anvendelse af klausuler

Sammenfatning af regionernes anvendelse af klausuler

De fleste af regionernes opgaver løses af eksterne leverandører. Kun Region Nordjylland løser hovedsageligt deres opgaver selv på nær inden for bygge og anlæg. Alle fem regioner har indarbejdet arbejds- og lærlingeklausuler i deres udbuds- og indkøbspolitik. Alle regioner anvender arbejdsklausuler inden for de områder, hvor deres opgaver hovedsageligt løses af eksterne leverandører.

Anderledes ser det ud for anvendelsen af lærlingeklausuler. Her er det langt fra alle opgaver, heller ikke over en vis tærskelværdi på udbuddet, hvor lærlingeklausuler anvendes. Kun inden for området bygge og anlæg har alle regioner svaret, at de anvender lærlingeklausuler i mere end 80 pct. af de opgaver, der løses ved ekstern leverandør, og her betinger tre regioner på, at opgaven skal være over en vis størrelse. Kun Region Hovedstaden har angivet tærskelværdien for, hvornår man altid indfører lærlingeklausuler, og den er en kontraktsum på minimum 5 mio. kr. eller lønsum på minimum 4 mio. kr. På de fire resterende områder ser det noget mere sort ud, hvor flere svarer, at de kun har lærlingeklausuler på 1-20 pct. af deres opgaver. Ingen svarer, at de har nul pct. lærlingeklausuler på deres eksterne opgaver.

Alle regioner har indarbejdet både arbejds- og lærlingeklausuler i deres udbuds- og indkøbspolitik

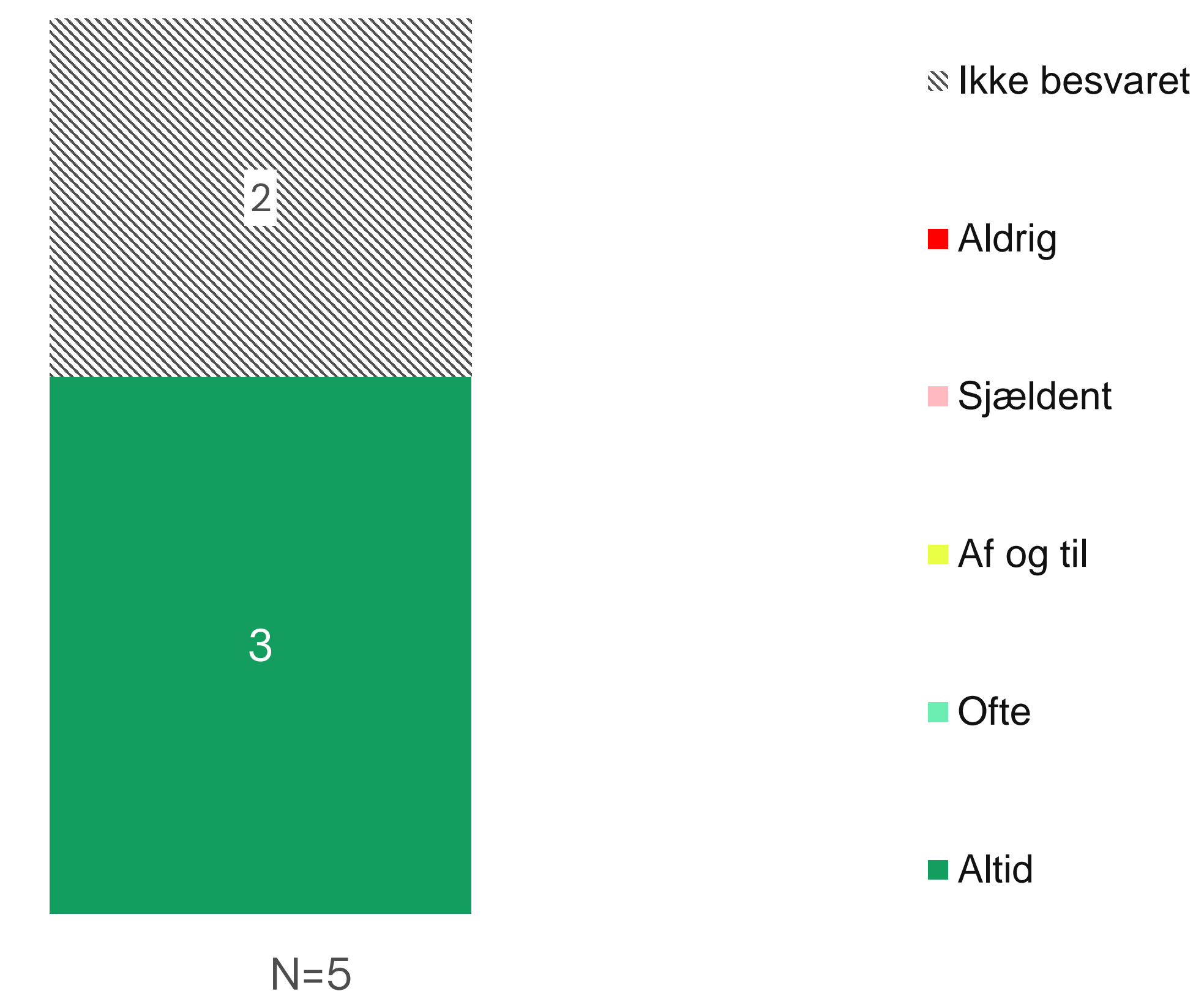
På øverste figur kan man se, at alle regioner har svaret, at de har indarbejdet både arbejds- og lærlingeklausuler i deres udbuds- og indkøbspolitik. Det er en fremgang fra 2017, hvor der var tre regioner, der havde *nedskrevet* arbejds- og lærlingeklausuler i regionens udbuds- og indkøbspolitik. Forskellen kan skyldes forskellen i ordlyden i spørgsmålet.

Ligesom i 2017-undersøgelsen er der tre regioner, der har indarbejdet krav om sikkerhedsstillelse i udbudsbetingelserne, som leverandøren skal dokumentere for at få opgaven. Region Nordjylland, Syddanmark og Hovedstaden har svaret, at de altid har krav om sikkerhedsstillelse i udbudsbetingelserne, mens region Midtjylland og Sjælland ikke har besvaret spørgsmålet.

Har regionen indarbejdet arbejds- og lærlingeklausuler i regionens udbuds- og indkøbspolitik?

Har regionen indarbejdet krav om sikkerhedsstillelse (f.eks. en bankgaranti) i udbudsbetingelserne, som leverandøren skal vise for at få opgaven?

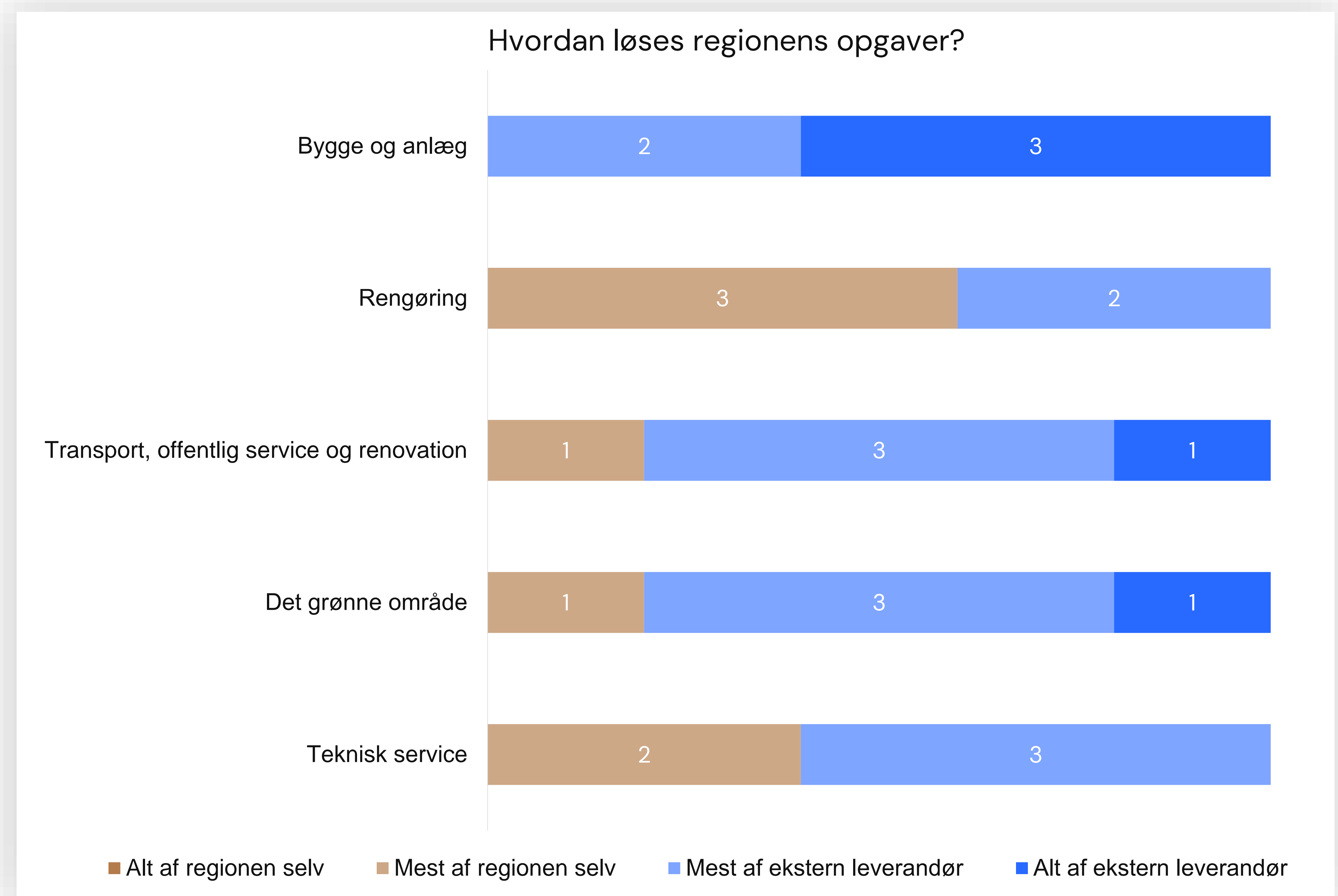
De fleste af regionernes opgaver løses af eksterne leverandører

Figuren viser, hvordan regionerne hovedsageligt løser deres opgaver, og som man kan se i figuren, løser ingen regioner alt selv. For bygge og anlæg løser alle regioner hovedsageligt deres opgaver med eksterne leverandører. Region Midtjylland, Syddanmark og Hovedstaden løser alt ved eksterne leverandører.

For rengøring løser region Nordjylland, Sjælland og Hovedstaden mest selv opgaverne, mens region Midtjylland og Syddanmark mest løser opgaver ved ekstern leverandør.

For transport, offentlig service og renovation; og det grønne område løser region Syddanmark alt ved ekstern leverandør, hvor region Nordjylland mest selv løser opgaverne.

For teknisk service er det region Nordjylland og Midtjylland, der mest løser opgaverne selv.

N=5

Regionernes brug af arbejdsklausuler er udbredt

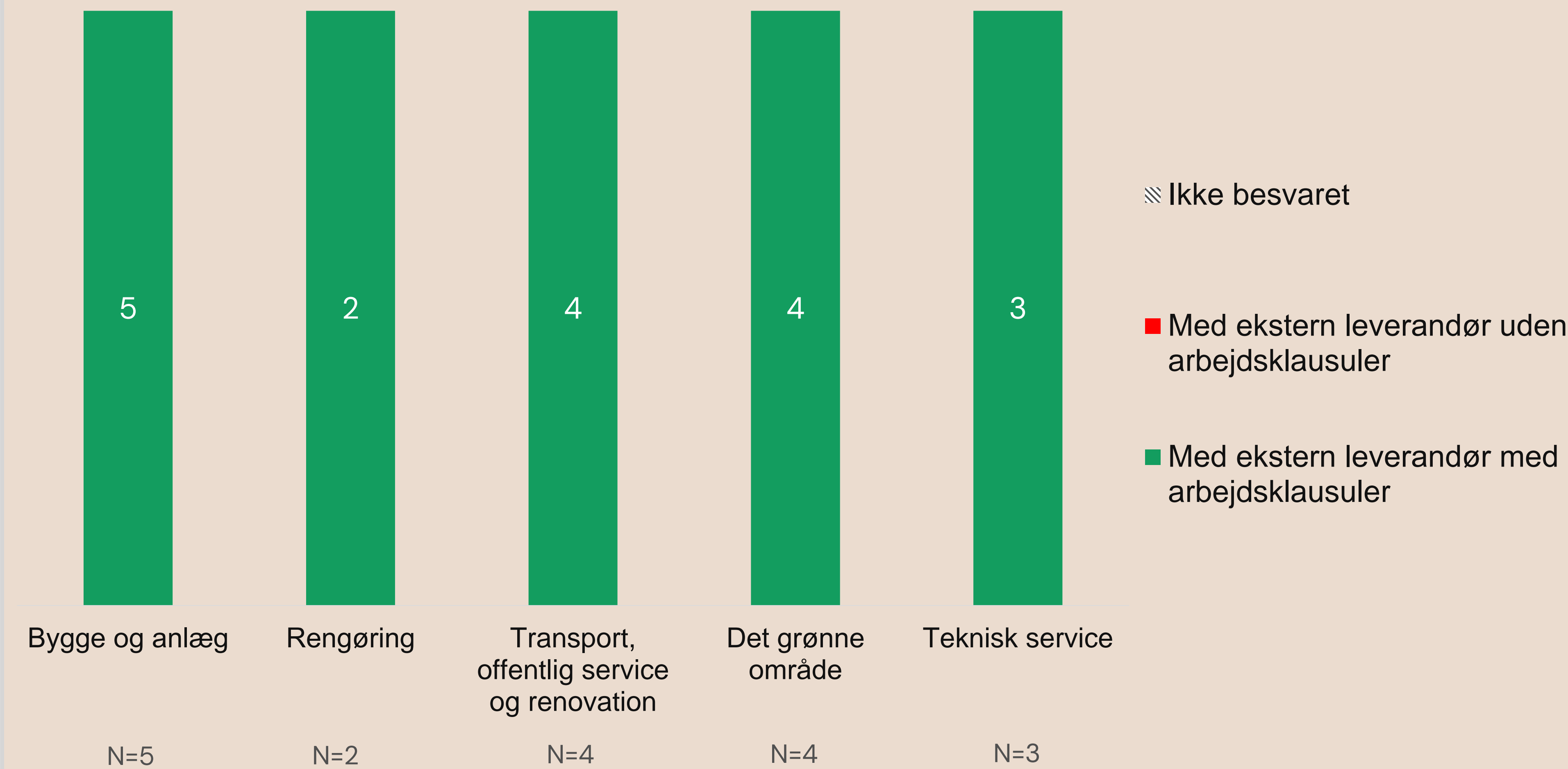
Blandt regioner, der hovedsageligt løser deres opgaver med ekstern leverandør, anvender regionerne arbejdsklausuler inden for alle fem områder.

Når vi kigger mere generelt på regioners brug af arbejdsklausuler på alle deres eksterne opgaver, bliver svaret lidt mere nuanceret. For bygge og anlæg anvender alle regioner arbejdsklausuler på størstedelen (over 80 pct.) af deres opgaver. Region Syddanmark anvender 100 pct. arbejdsklausuler, såfremt kontraktsum/løn/varighed ligger over en tærskelværdi. Regionen har dog ikke angivet hvilken.

Region Nordjylland har ikke svaret for det grønne område, og svaret 41-60% for området teknisk service.

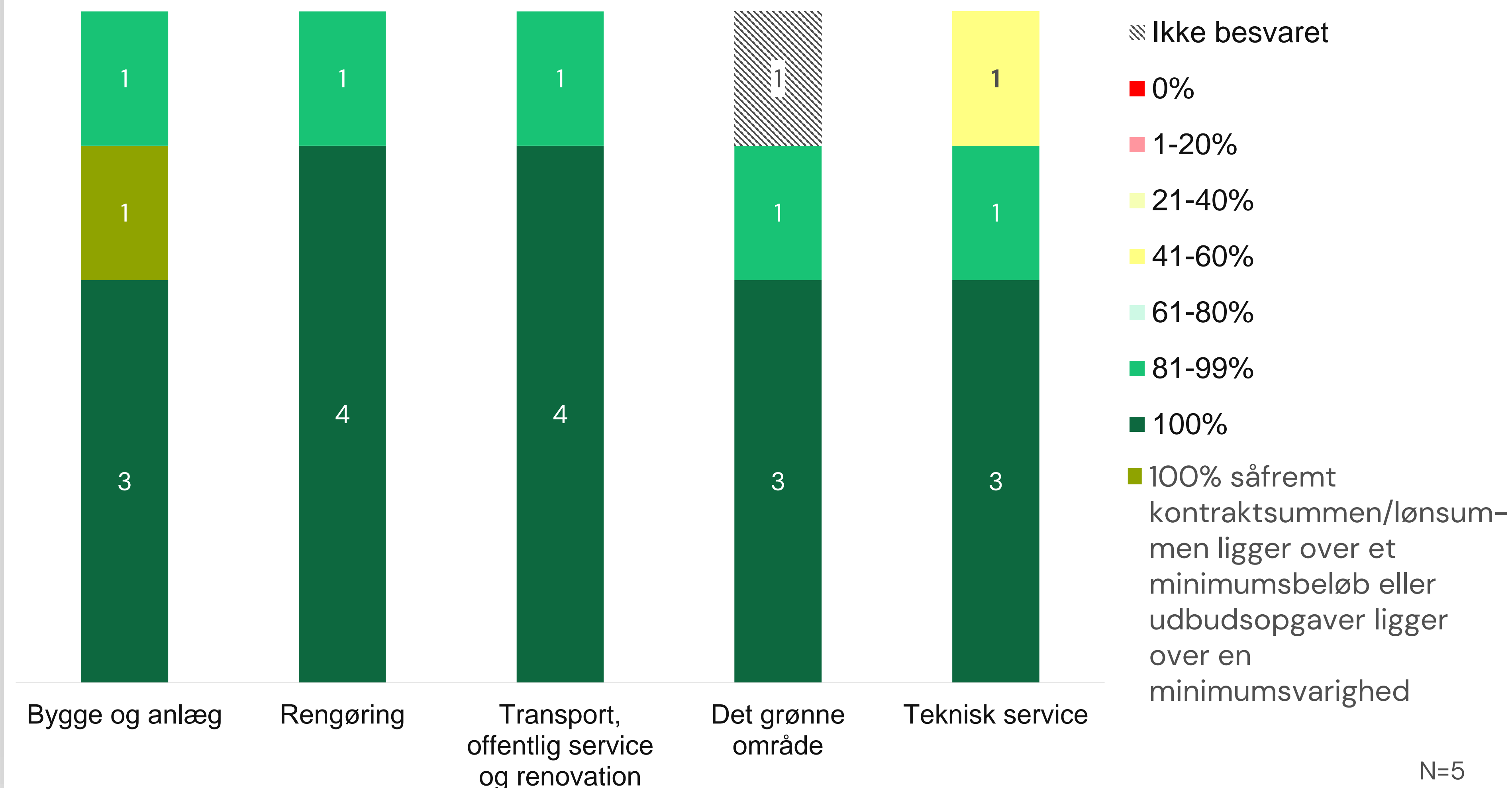
Region Sjælland har svaret 81-99% for alle fem områder.

Hvordan løses størstedelen af regionens opgaver i forbindelse med arbejdsklausuler?

Note: Spørgsmålet er kun stillet til regioner der *hovedsageligt* benytter eksterne leverandører på området.

Ud af de opgaver som regionen løser ved ekstern leverandør, ca. hvor stor andel indeholder arbejdsklausuler?

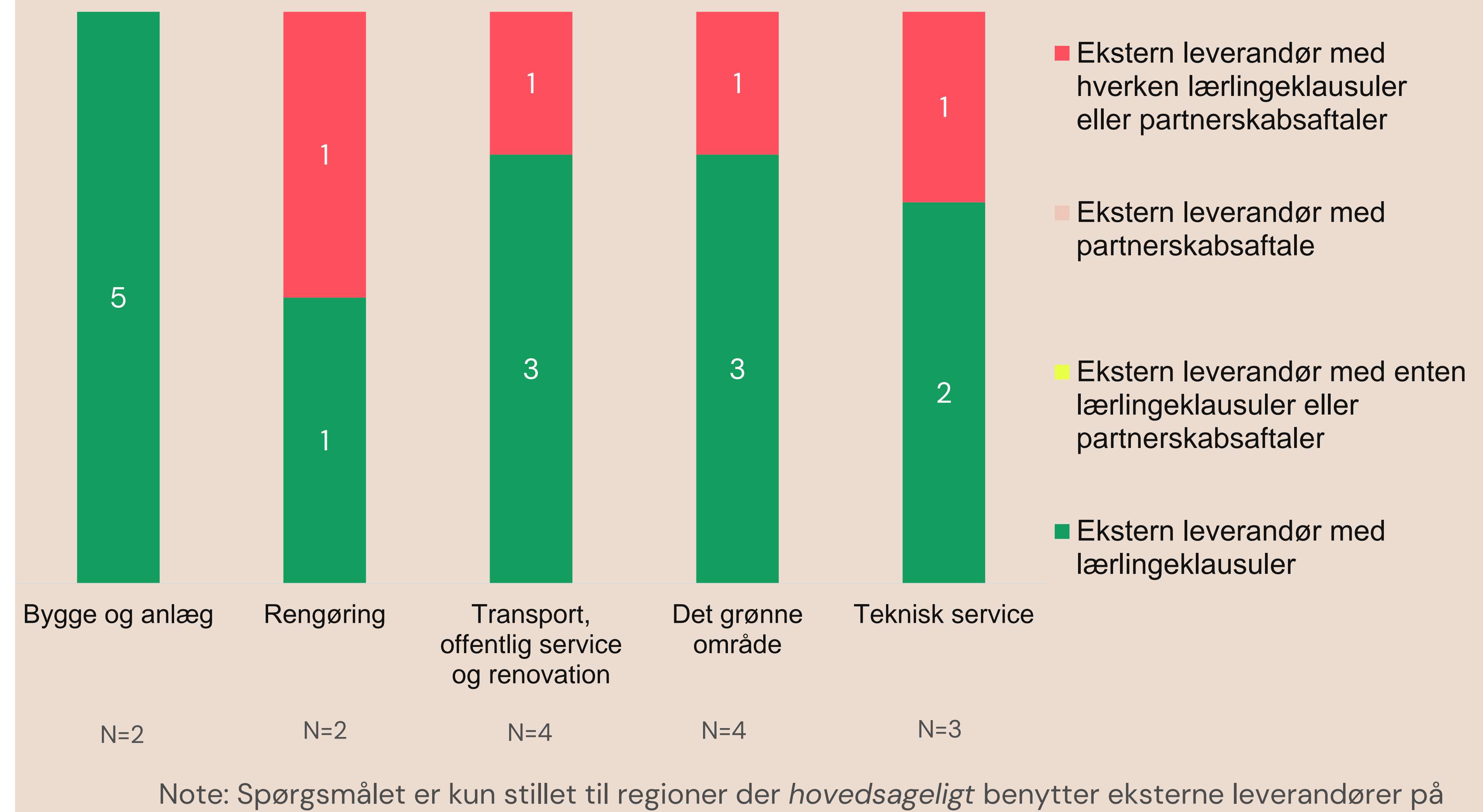

...men de sakker bagud på anvendelsen af lærlingeklausuler på områder uden for bygge og anlæg

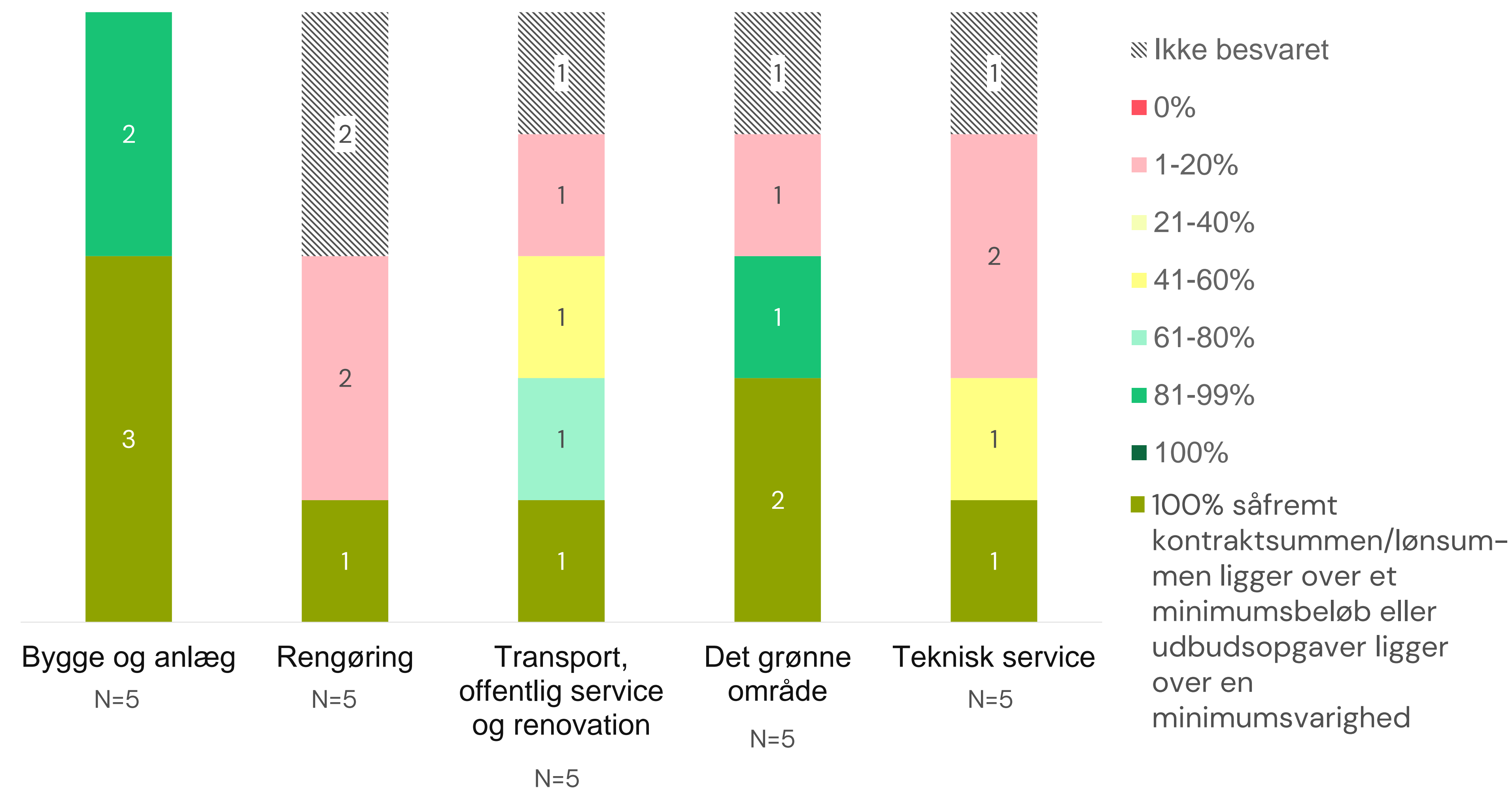
Alle fem regioner anvender lærlingeklausuler inden for bygge og anlæg (grønt øverste figur). Region Midtjylland, Syddanmark og Hovedstaden anvender lærlingeklausuler på 100% af deres eksterne opgaver, såfremt kontraktsummen/lønsummen ligger over en tærskel (nederste figur). Kun region Hovedstaden har angivet en tærskel, som er en minimum kontraktsum på 5 mio. eller lønsummen overstiger 4 mio. kr.

Region Syddanmark anvender som den eneste region hverken lærlingeklausuler eller partnerskabsaftaler udover på bygge og anlæg. Regionen svarer også, at kun mellem 1-20% af deres opgaver ved ekstern leverandør løses med lærlingeklausuler på områder udover bygge og anlæg. Region Sjælland ligger også lavt på andel af eksterne opgaver med lærlingeklausuler – mellem 1-60 pct. afhængig af område. Inden for det grønne område er det dog 81-99 pct.

Hvordan løses størstedelen af regionens opgaver i forbindelse med lærlingeklausuler?

Ud af de opgaver som regionen løser ved ekstern leverandør, ca. hvor stor andel indeholder lærlingeklausuler?

Regioners kontrol af
klausuler og muligheder
for at sanktionere

Sammenfatning af regioners kontrol af klausuler og muligheder for at sanktionere

Ud af fem regionsråd er Region Hovedstaden det eneste, der har truffet en beslutning, der sikrer løbende kontrol af klausuler. For at sikre en systematisk og løbende kontrol, kan det være givtigt at oprette en central kontrolenhed, fremfor at kontrollen foregår i de lokale enheder. Ingen regioner har valgt at have en central kontrolenhed – region Midtjylland og Sjælland har ikke svaret på spørgsmålene.

Bygge og anlæg er det mest kontrollerede områder for alle regioner. Her kontrolleres både arbejds- og lærlingeklausuler altid eller ofte, og Region Midtjylland kontrollerer arbejds-klausuler af og til. Med undtagelse af Region Sjælland halter kontrollen af både arbejds- og lærlingeklausuler på alle andre områder. Som den eneste region kontrollerer Region Sjælland ofte arbejds-klausuler og altid lærlingeklausuler inden for alle fem områder.

Region Nordjylland og Syddanmark har kun svaret for bygge og anlæg, og Region Midtjylland har undladt helt at svare for kontrol af lærlingeklausuler.

På tværs af områder er dialogmøder mest almindelige til kontrol af arbejds-klausuler. Inden for bygge og anlæg er det dog mere stikprøvekontrol og krav om dokumentation, der dominerer. For kontrol af lærlingeklausuler tegner sig samme billede, dog med flere der stiller krav om dokumentation også inden for andre områder end bygge og anlæg. Flere regioner benytter sig af andre kontrolformer end de foreslåede og uddyber i fritext (side 48).

Region Nordjylland, Midtjylland, Syddanmark og Hovedstaden kontrollerer, at leverandøren opfylder krav i lærlingeklausulerne ved løbende kontrol af antal lærlinge – den bedste mulighed i spørgeskemaet. Herved sikrer regionerne, at klausulerne faktisk skaffer lærepladser.

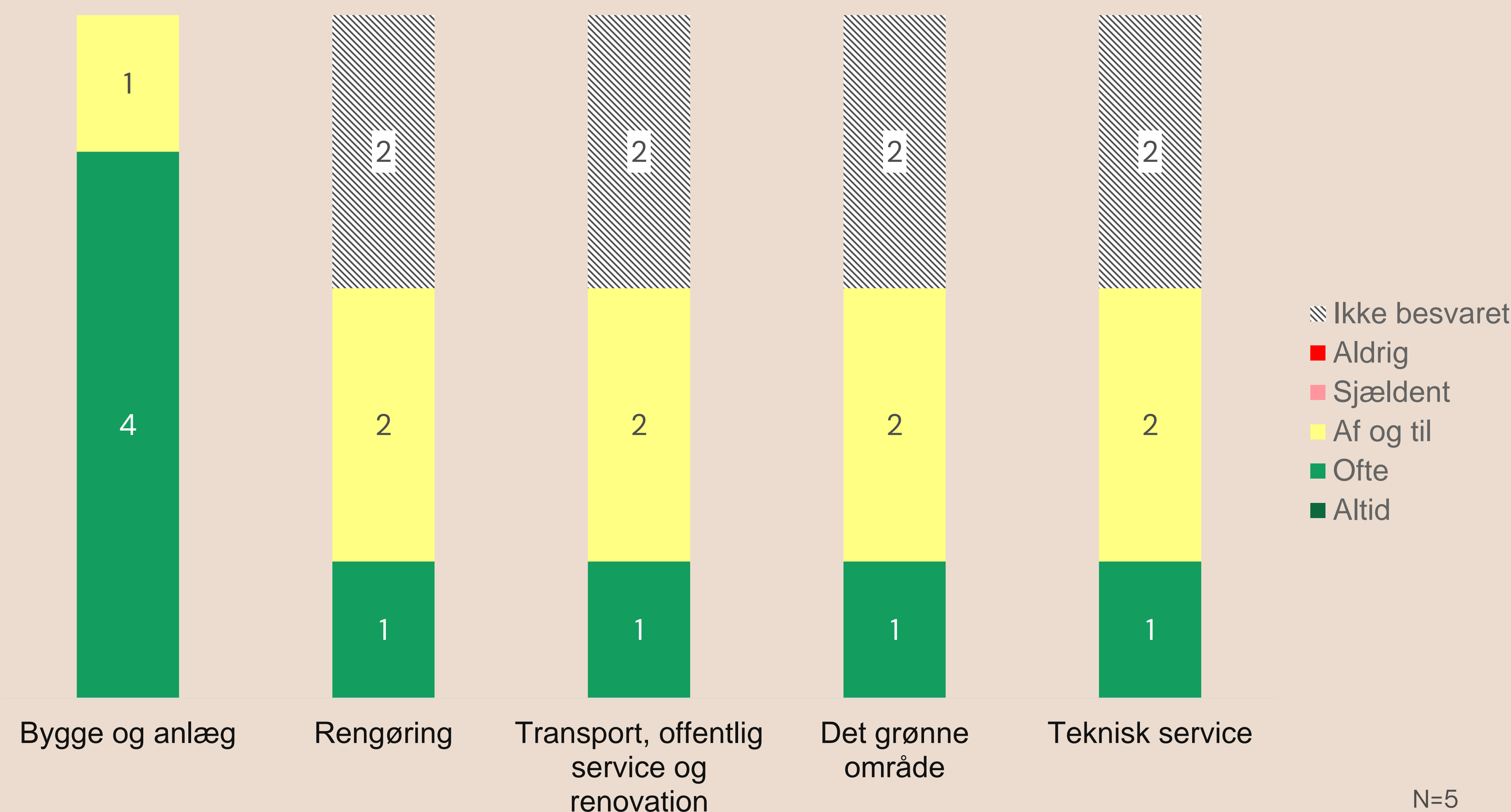
Kun Region Sjælland har oplyst, at regionens kontrolenhed har konstateret brud på klausuler inden for det seneste år. De sanktionerede i alle tilfælde. De mest udbredte sanktioner i regionernes værktøjskasser er påtale og skærpet kontrol, mens bortvisning af leverandør kun er en mulighed i Region Hovedstaden.

Kontrol af både arbejds- og lærlingeklausuler halter på alle områder udover bygge og anlæg

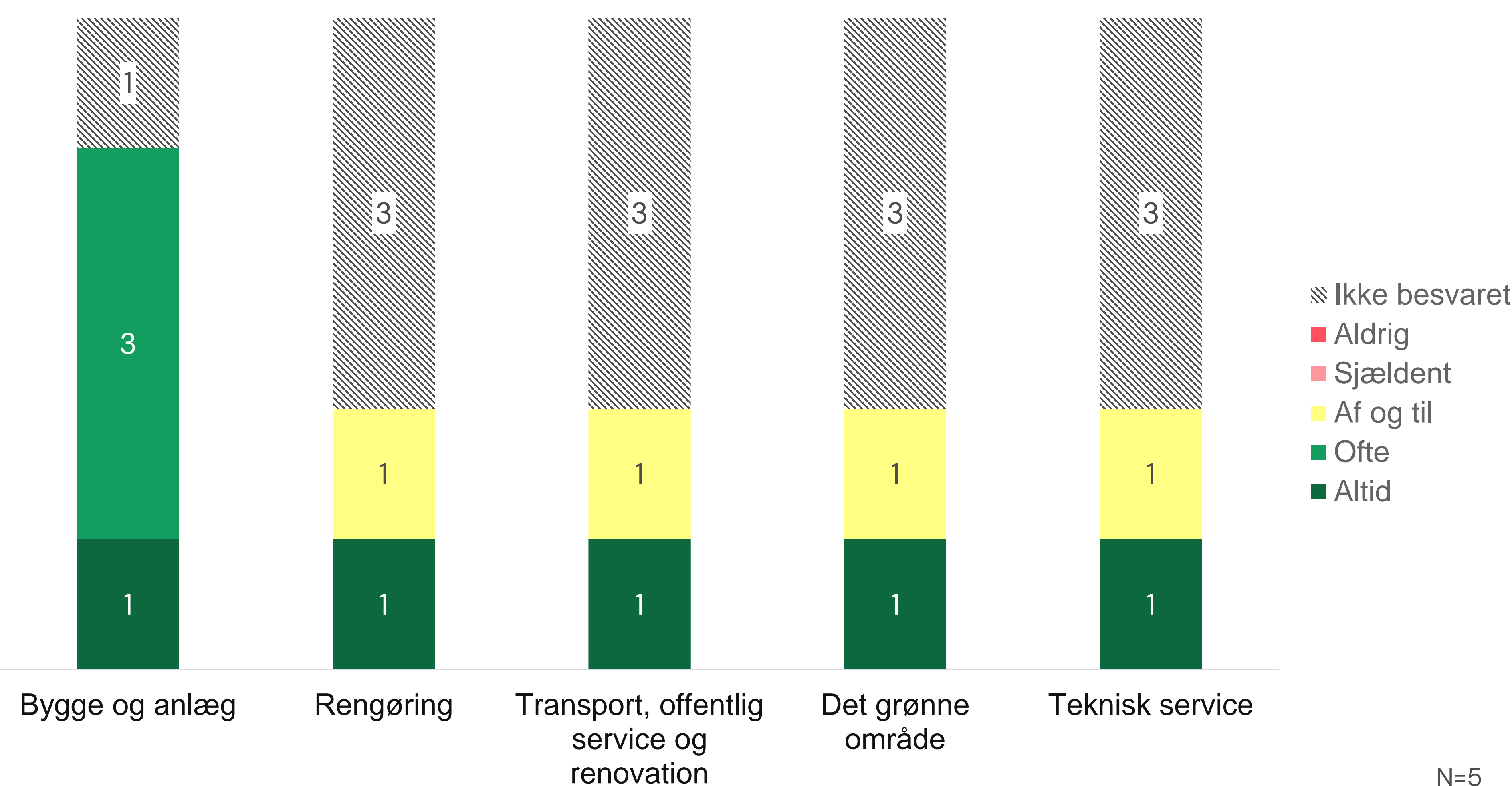
Bygge og anlæg er det mest kontrollede område, både når det gælder kontrol af arbejds- og lærlingeklausuler. Ingen regioner kontrollerer altid, at deres arbejds-klausuler overholdes (øverste figur). Region Sjælland er den eneste region, der ofte kontrollerer deres arbejds-klausuler inden for alle fem områder. Region Midtjylland kontrollerer af og til arbejds-klausuler inden for alle fem områder. Det gør region Hovedstaden også dog ofte inden for bygge og anlæg. Region Nordjylland og Syddanmark har kun besvaret spørgsmålet for bygge og anlæg.

Også inden for kontrol af lærlingeklausuler udøver Region Sjælland mest kontrol. Region Sjælland kontrollerer altid at lærlingeklausulerne overholdes inden for alle områder (nederste figur). Region Hovedstaden kontrollerer af og til lærlingeklausulerne på områderne på nær bygge og anlæg, hvor de ofte kontrollerer. Region Midtjylland har ikke besvaret spørgsmålet om kontrol af lærlingeklausuler, og Region Nordjylland og Syddanmark har kun svaret på området bygge og anlæg.

Når regionen anvender arbejds-klausuler, kontrollerer regionen så at klausulerne overholdes?

Når regionen anvender lærlingeklausuler, kontrollerer regionen så at klausulerne overholdes?

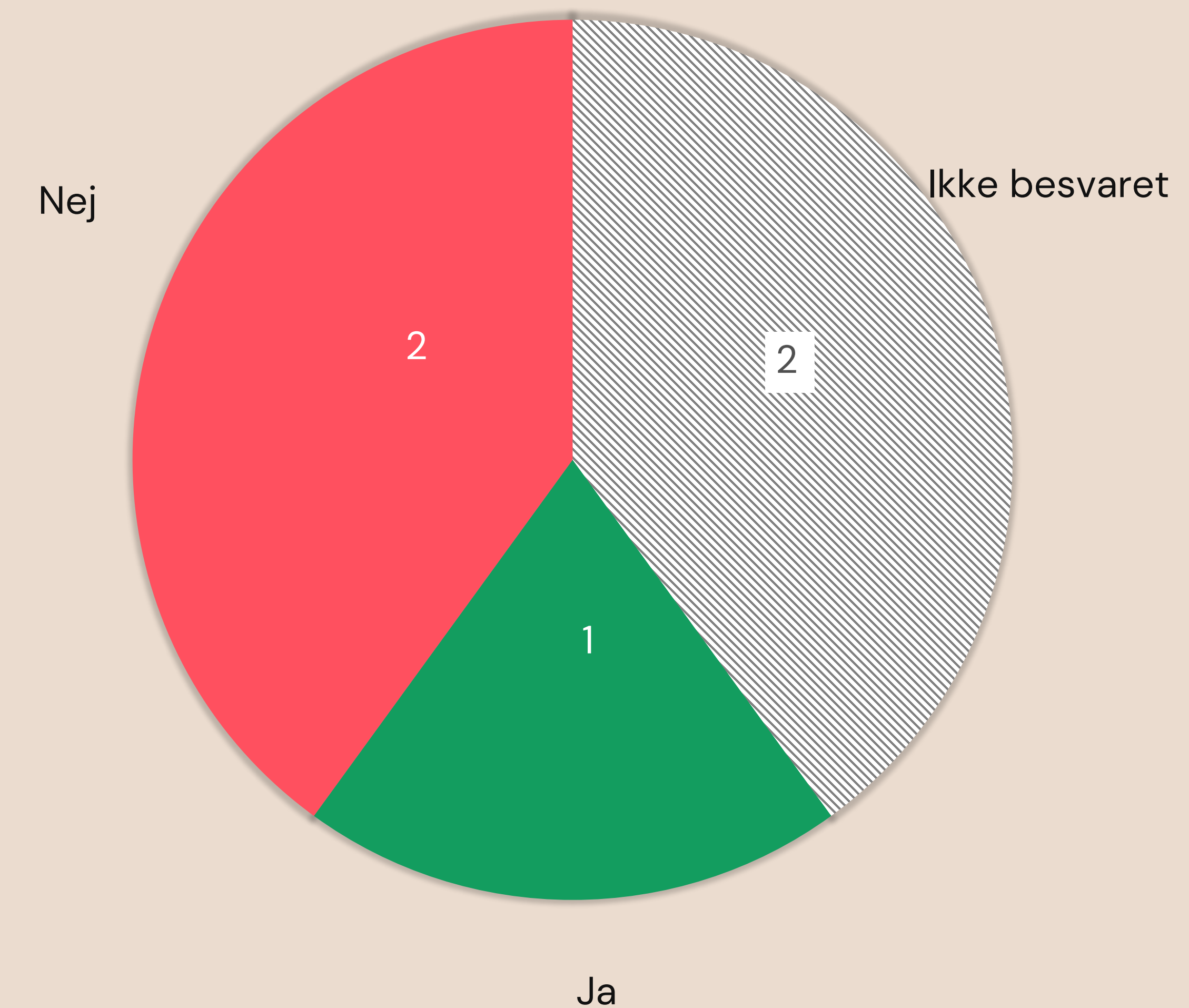
Kun Region Hovedstaden har truffet politisk beslutning om løbende kontrol med overholdelse af klausuler, og ingen regioner har en central kontrolenhed

Ud af fem regionsråd er Region Hovedstaden den eneste, der har truffet en beslutning, der sikrer, at der løbende udføres kontrol med overholdelse af klausuler. Region Nordjylland og Syddanmark har svaret nej til spørgsmålet, mens region Midtjylland og Sjælland ikke har svaret.

Ingen af regionerne har svaret, at de har en central kontrolenhed, der sikrer, at de eksterne leverandører lever op til forpligtelserne i klausulerne. Region Nordjylland, Syddanmark og Hovedstaden har svaret, at kontrollen foregår i de respektive lokale enheder, mens region Midtjylland og Sjælland ikke har svaret på spørgsmålet.

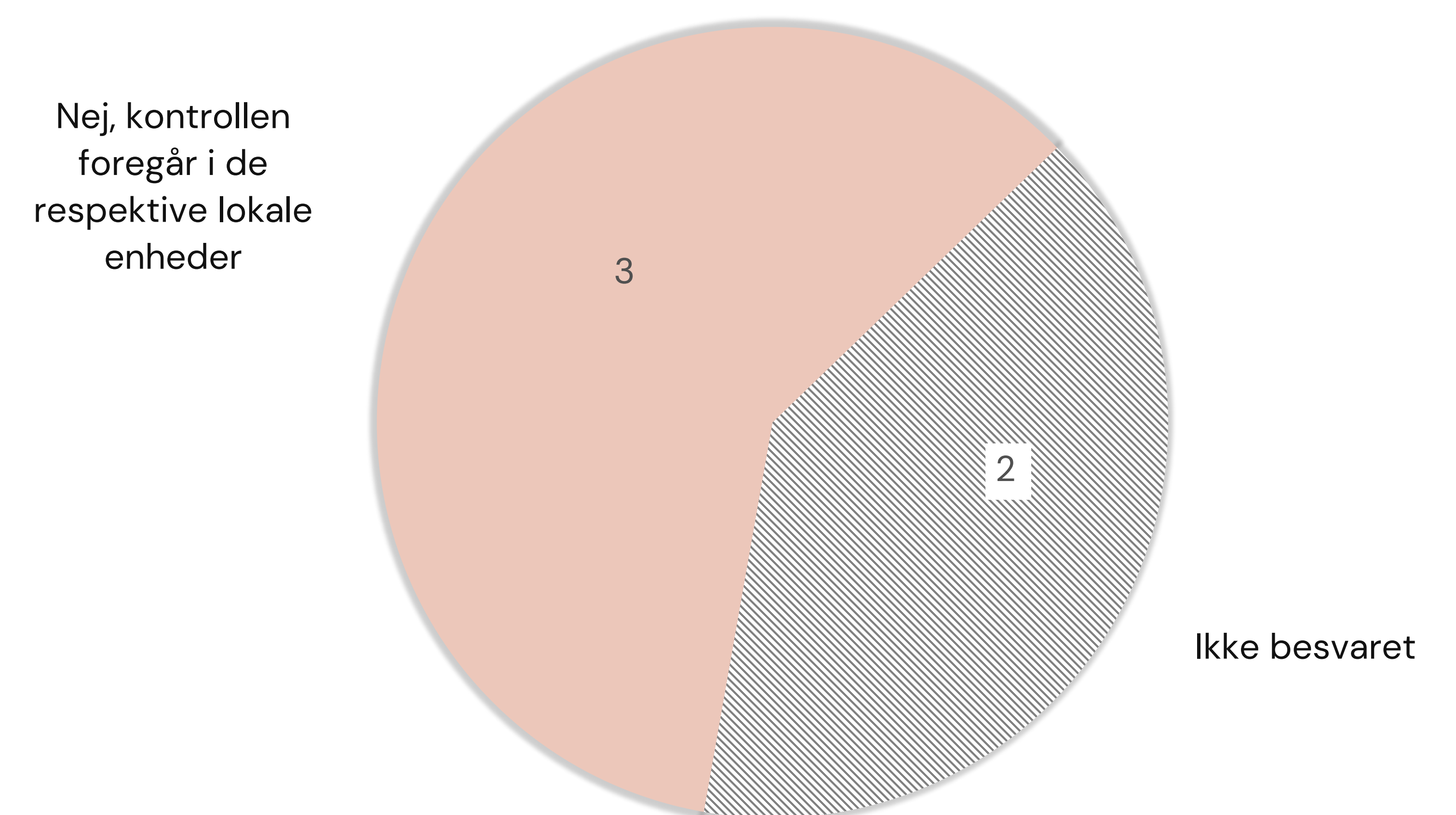
Det er selvfølgelig muligt at udføre kontrol uden en politisk beslutning eller en central kontrolenhed.

Har regionsrådet truffet en beslutning, der sikrer at der løbende udføres kontrol med overholdelse af klausuler?

N=5

Har regionen en central kontrolenhed, der sikrer, at de eksterne leverandører lever op til forpligtelserne i klausulerne?

N=5

Til kontrol af arbejdsklausuler benytter regioner sig af flere andre kontrolformer end de foreslåede

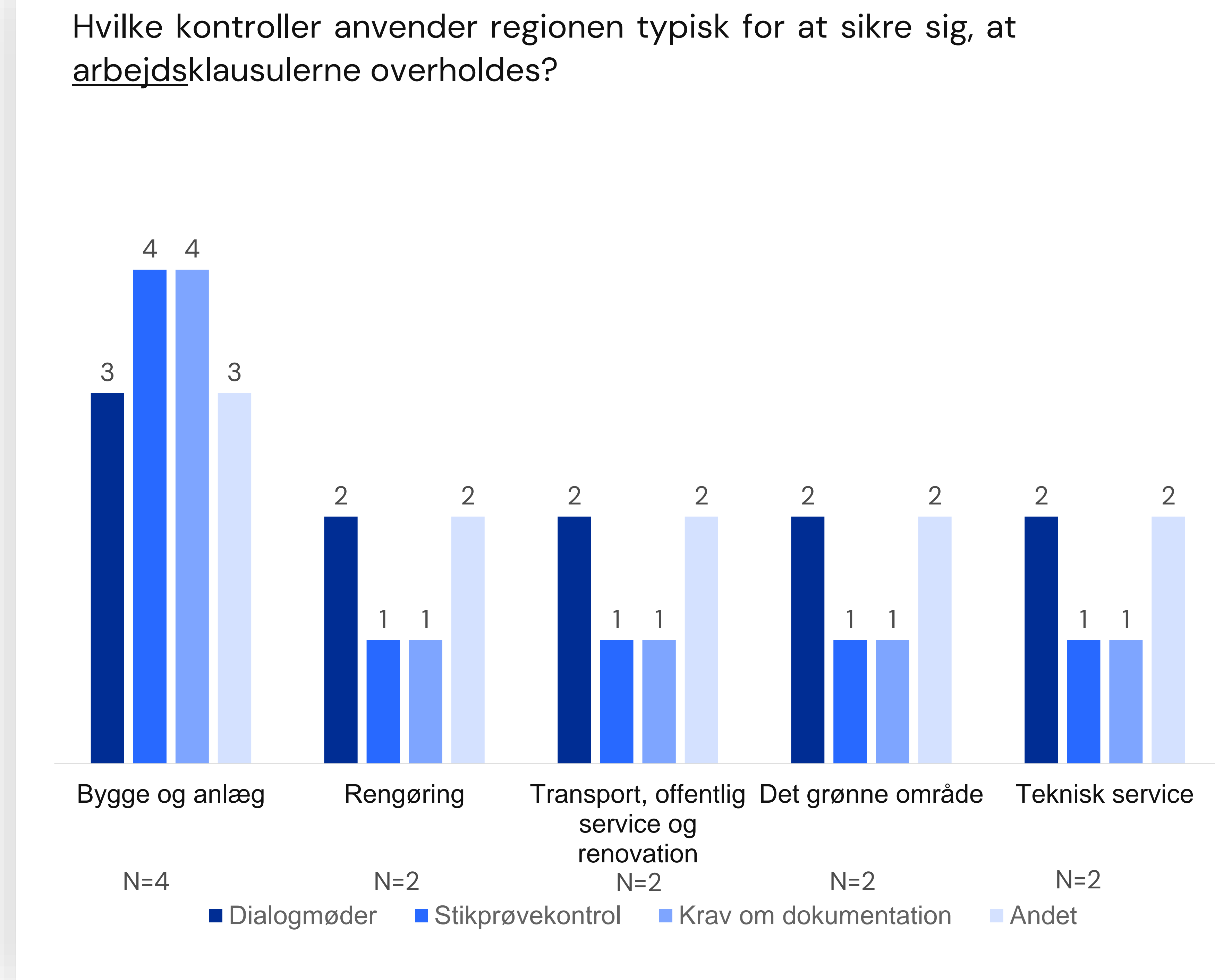
Inden for bygge og anlæg er stikprøvekontrol og krav om dokumentation de mest udbredte kontrolformer til overholdelse af arbejdsklausulerne.

På tværs af områder er dialogmøder også almindelige til kontrol af arbejdsklausuler.

Flere regioner har også svaret, at de har andre kontrolformer. Region Nordjylland og Sjælland har uddybet, hvad de ellers gør i boksen til højre.

Region Midtjylland har *ikke* valgt nogle af kontrolmulighederne.

For en uddybning af 'Andet'-kategorien se side 48.

Note: Spørgsmålet er kun stillet til regioner, der svarer at de kontrollerer at arbejdsklausuler overholdes.

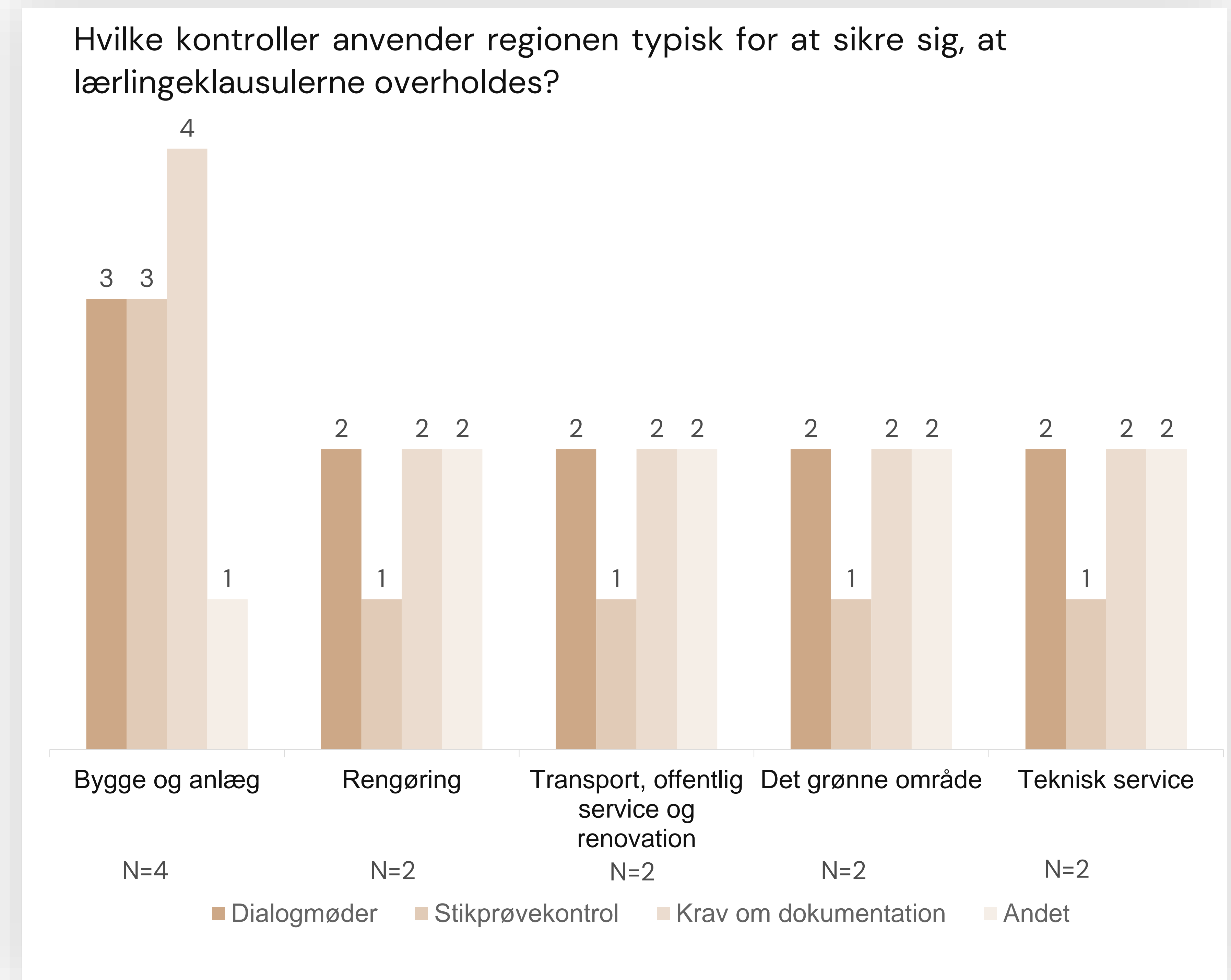
Til kontrol af lærlingeklausuler har regioner udbredt krav om dokumentation

For at sikre overholdelse af lærlingeklausuler er der udbredt krav om dokumentation særligt inden for bygge og anlæg.

Dialogmøder er også udbredt på tværs af områder, mens stikprøvekontrol kun bruges af Region Sjælland på tværs af områder.

Region Midtjylland har ikke svaret på nogen af kontrolmulighederne.

For en uddybning af 'Andet'-kategorien se side 48.

Note: Spørgsmålet er kun stillet til regioner, der kontrollerer at lærlingeklausuler overholdes.

Kontrol af arbejds klausuler

Region Nordjylland, Midtjylland og Sjælland angiver, at de udfører kontrol af arbejds klausuler og at de benytter sig af andre kontrolformer end de foreslåede. Region Nordjylland og Sjælland har uddybet, hvilke andre kontrolformer de benytter sig af:

Region Nordjylland angiver, at de laver løbende kontrol via byggeleder, såkaldte tilsynsbesøg.

Region Sjælland angiver, at de tager på pladsbesøg og afholder interview med medarbejdere og hotline pr. e-mail og telefon.

Kontrol af lærlingeklausuler

Alle regioner, med undtagelse af region Midtjylland der ikke har svaret har angivet, at de udfører kontrol af lærlingeklausuler i et eller andet omfang. Et par af regionerne har uddybet, hvilke andre kontrolformer de benytter sig af:

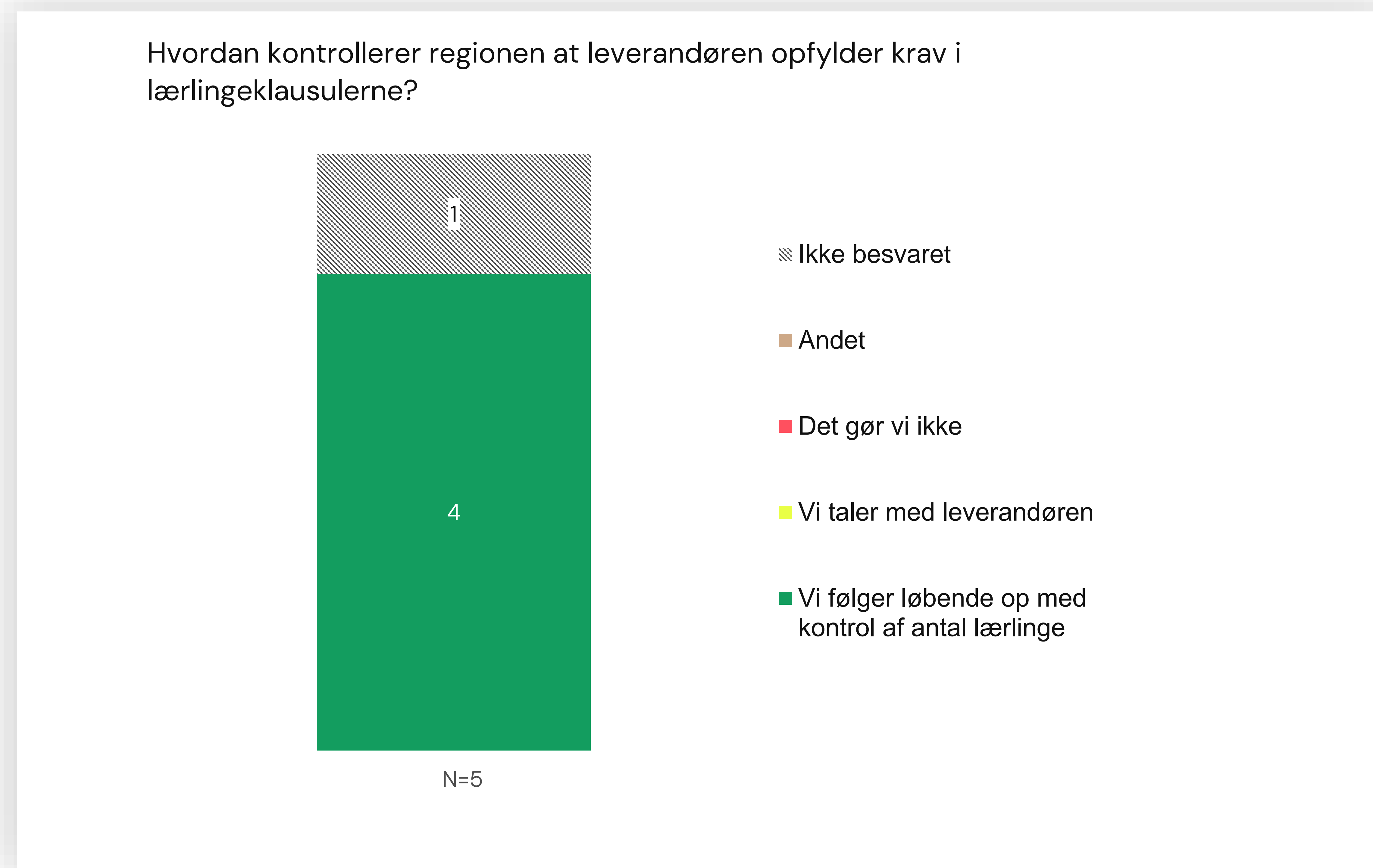
Region Sjælland angiver, at der inden for Bygge anlæg laves opfølgning på byggemøder. Og på tværs af områder foretager de årlig dataindsamling fra leverandører og opfølgninger.

Region Hovedstaden angiver, at der på Bygge- og anlægsområdet følges månedsvist op på overholdelse af lærlingeklausulen. Dette sker på byggemøder og rapporteres månedsvist til administrationen.

Regioner følger løbende op med kontrol af antal lærlinge

For at sikre sig at lærlingeklausulerne overholdes, følger Region Nordjylland, Syddanmark, Sjælland og Hovedstaden løbende op på antal lærlinge.

Region Midtjylland har ikke svaret.

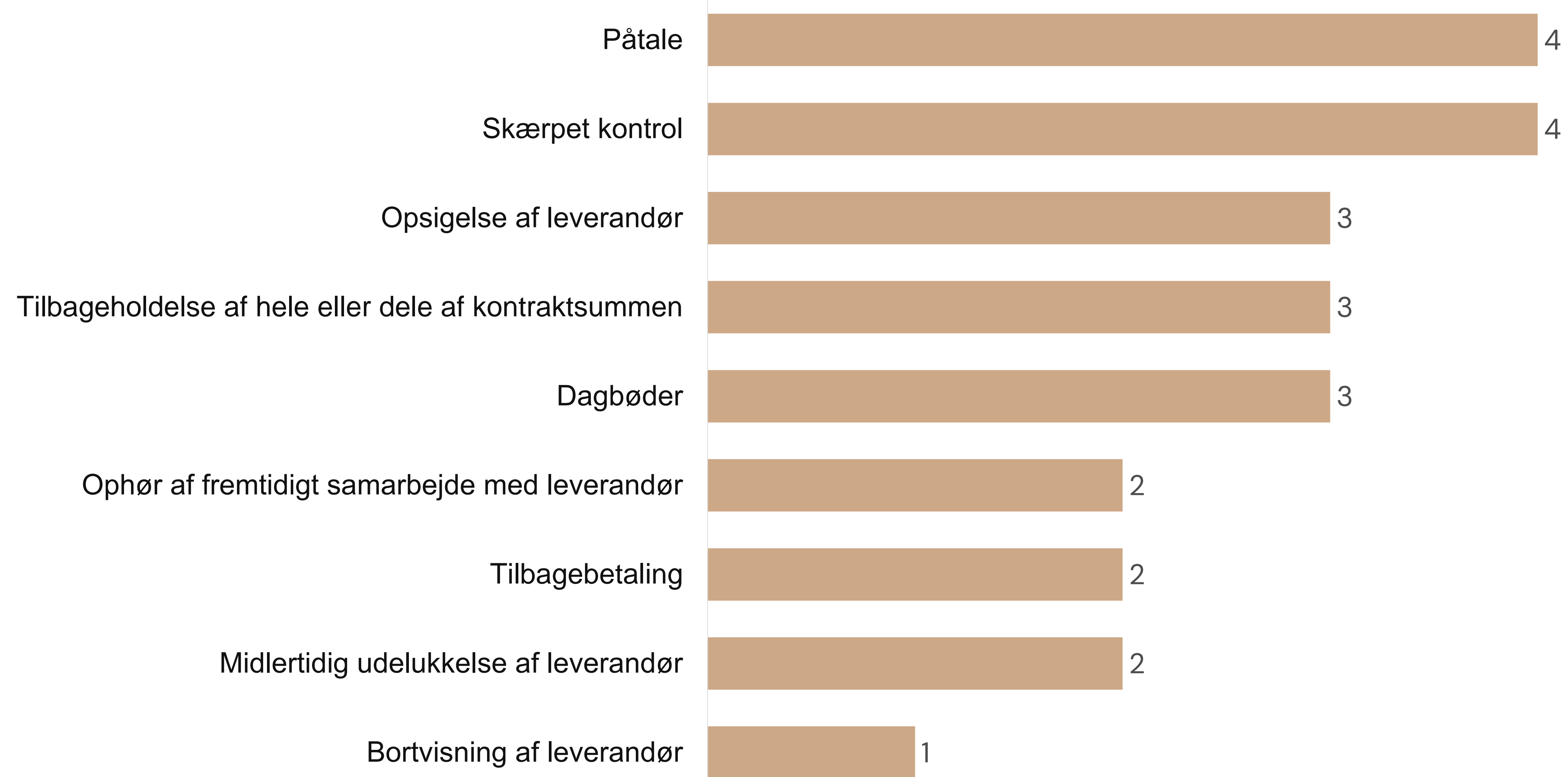
Note: Regionerne har mulighed for at svare at de bruger lærlingeklausuler inden for et område og partnerskabsaftaler inden for et andet. Ingen har svaret sådan.

De mest udbredte sanktioner i regionernes værktøjskasser er påtale og skærpet kontrol, mens bortvisning af leverandør kun anvendes af region Hovedstaden

Kun Region Nordjylland og Sjælland har anslået, hvor mange gange regionens kontrolenhed har konstateret brud på klausuler inden for det seneste år. Region Nordjylland fandt ingen brud, mens region Sjælland anslog 44 brud. Til spørgsmålet om hvorvidt regionen valgte at sanktionere svarede Region Sjælland, at de sanktionerede i alle tilfælde.

Værktøjskassen indeholder for alle regioner påtale og skærpet kontrol. Region Midtjylland har valgt ikke afkrydse nogen af sanktionsmulighederne. Kun Region Hovedstaden kan tage bortvisning af leverandør i anvendelse over for eksterne leverandører ved overtrædelse af klausuler.

Hvilke sanktioner kan regionen tage i anvendelse over for eksterne leverandører ved overtrædelse af klausuler?

N=5

Note: Svarmulighederne er ikke gensidigt udelukkende, derfor summerer procentsatserne ikke til 100. Ingen regioner har svaret at de anvender andre sanktioner.

Regioners brug af kædeansvar, arbejdsmiljøklausuler og sociale klausuler

Sammenfatning af regioners brug af kædeansvar, arbejdsmiljøklausuler og sociale klausuler

Kædeansvar pålægger hovedleverandøren ansvaret for at sikre sig, at underleverandørerne lever op til klausulerne i kontrakten. Region Syddanmark, Sjælland og Hovedstaden svarer, at de anvender kædeansvar inden for alle fem områder, mens Region Nordjylland kun har svaret ja til kædeansvar inden for bygge og anlæg. Region Midtjylland har ikke svaret på spørgsmål om kædeansvar.

Arbejdsmiljøklausuler fastlægger krav om arbejdsmiljø ved udbud. Kravene indgår i kontrakten med leverandøren, og leverandøren skal leve op til dem, når serviceydelsen leveres, eller byggeopgaven udføres. Kravene kan stamme fra bestemmelser i arbejdsmiljøloven, eller kan supplere arbejdsmiljølovens krav. Udover Region Midtjylland, som ikke har svaret, anvender alle fire regioner arbejdsmiljøklausuler. Region Syddanmark og Sjælland anvender særskilte arbejdsmiljøklausuler, mens arbejdsmiljøklausulerne indgår i arbejdsklausulerne i Region Nordjylland og Hovedstaden.

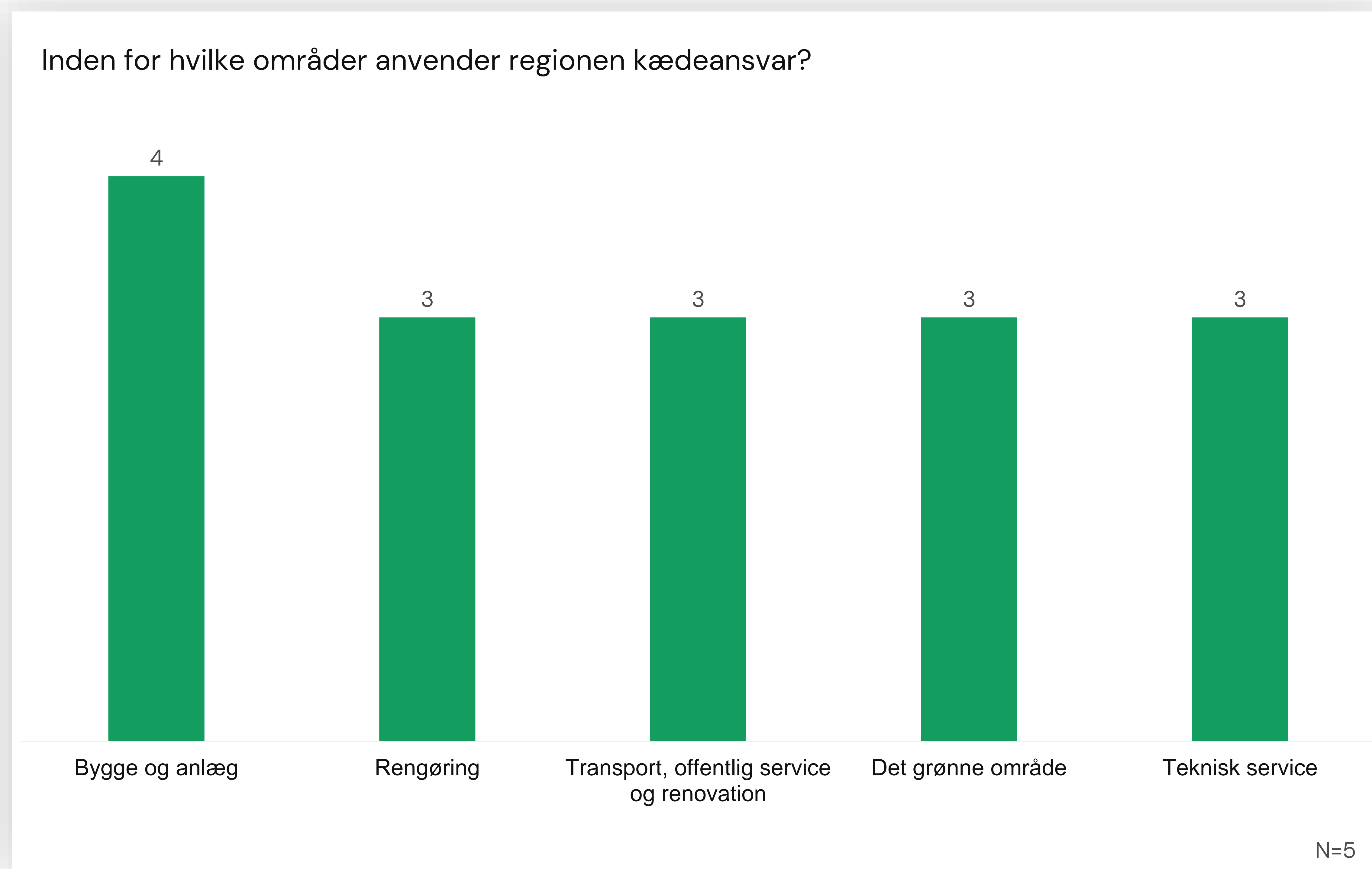
Sociale klausuler pålægger leverandøren at ansætte personer på kanten af arbejdsmarkedet eller personer med nedsat arbejdsevne i skåne- eller fleksjob. Ingen regioner anvender sociale klausuler i deres udbud.

Kædeansvar er udbredt i region Hovedstaden, Sjælland, Syddanmark og Nordjylland

Region Hovedstaden, Sjælland og Syddanmark anvender kædeansvar inden for alle fem områder.

Udover Region Midtjylland, som ikke har svaret, anvender alle regioner kædeansvar inden for bygge og anlæg.

Region Nordjylland har svaret, at de står for de fleste af regionens opgaver selv inden for de fire resterende områder, hvorfor de ikke anvender kædeansvar.

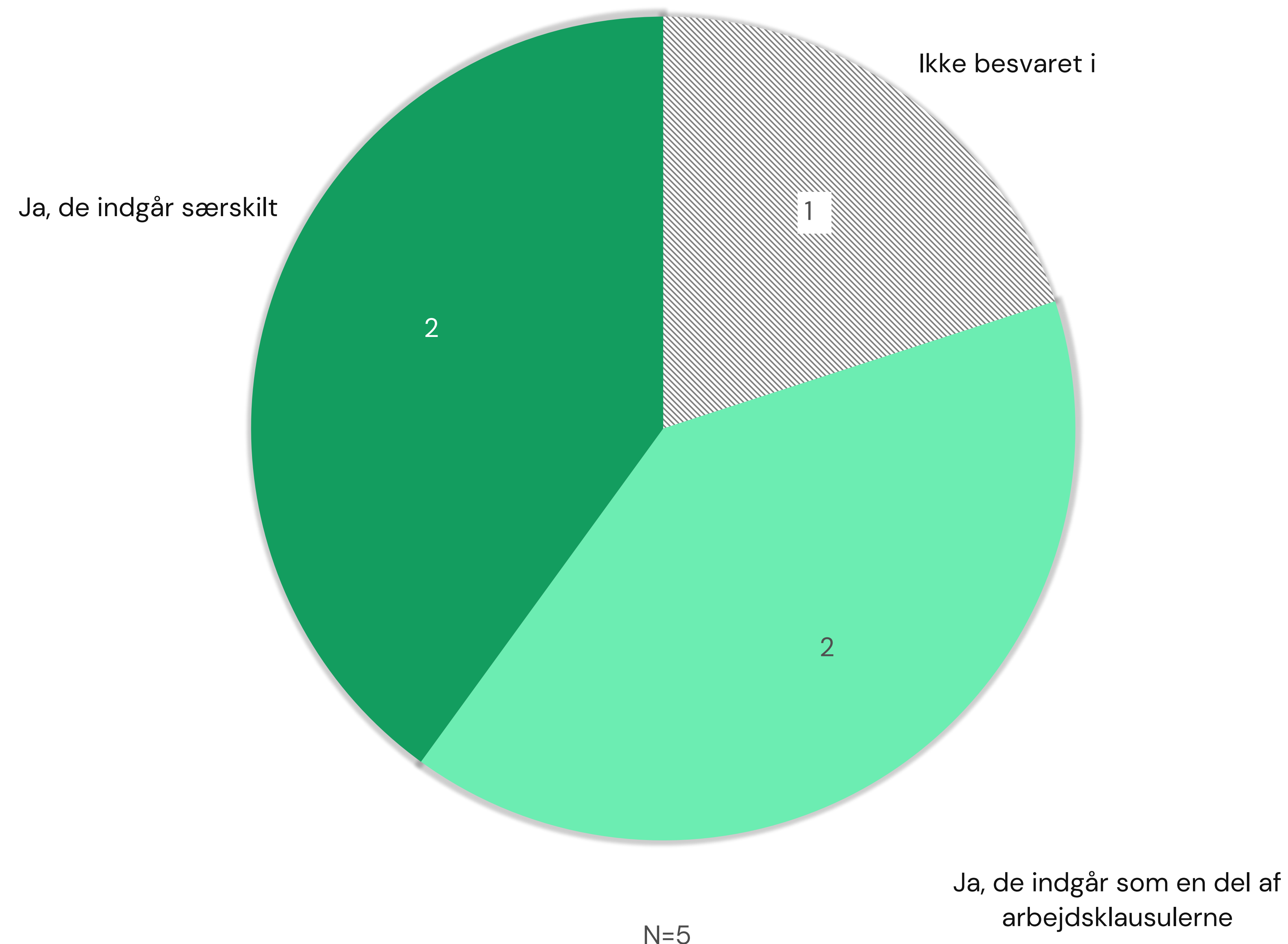
Region Syddanmark og Sjælland anvender særskilte arbejdsmiljøklausuler

Arbejdsmiljøklausuler fastlægger krav om arbejdsmiljø ved udbud. Det er et krav, som leverandøren skal leve op til, når serviceydelsen leveres, eller byggeopgaven udføres.

På figuren kan man se, at arbejdsmiljøklausuler er udbredt i regionerne, hvor fire regioner anvender arbejdsmiljøklausuler. Region Syddanmark og Sjælland har arbejdsmiljøklausuler, der anvendes særskilt, mens Region Nordjylland og Hovedstaden har arbejdsmiljøklausuler, der indgår i arbejdsklausuler.

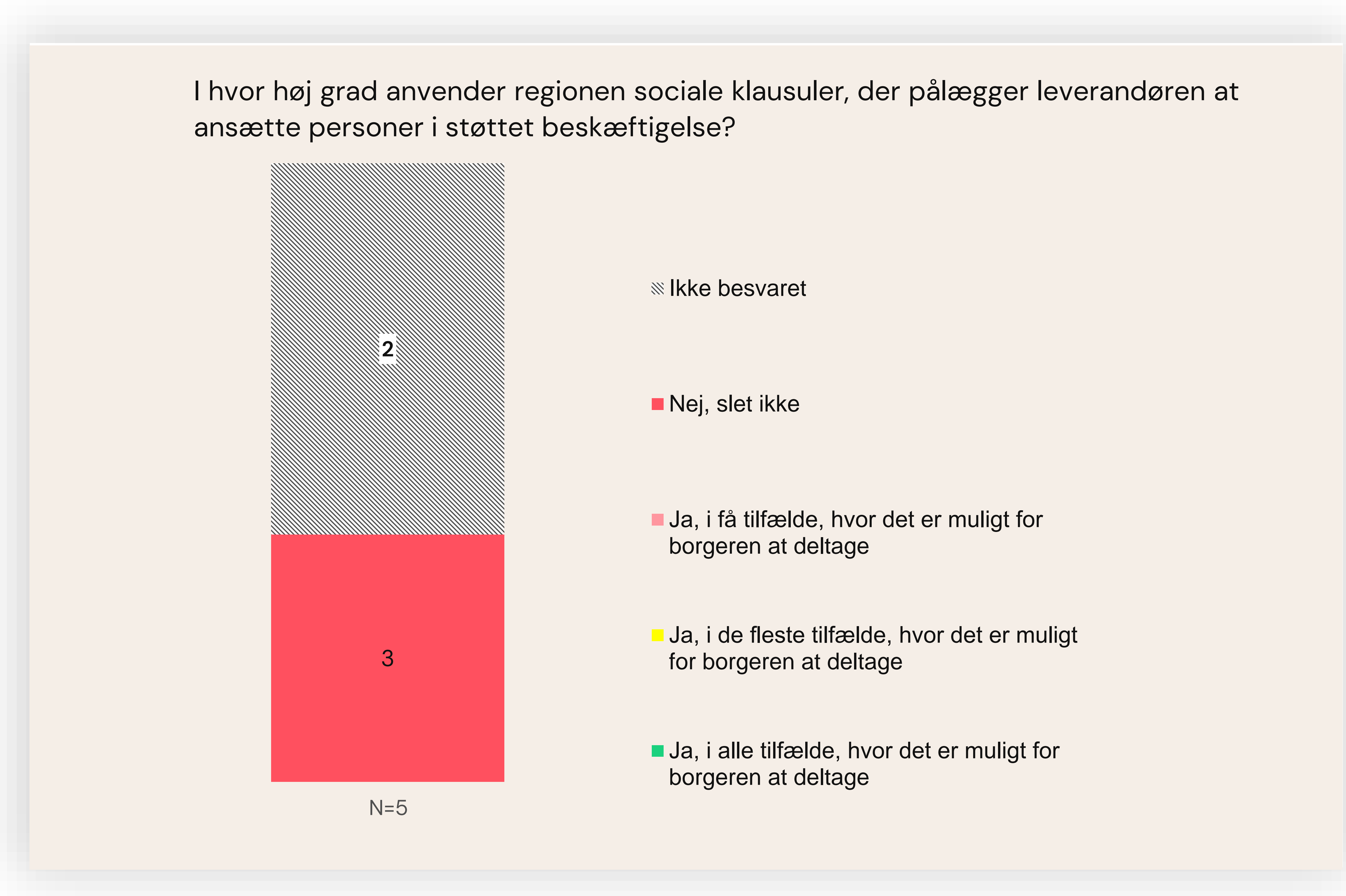
Region Midtjylland har ikke besvaret spørgsmålet.

Anvender regionen arbejdsmiljøklausuler?

Ingen regioner anvender sociale klausuler i deres udbud

Som man kan se i figuren anvender ingen regioner sociale klausuler i deres udbud.

5

5

5

5

Bilag

Kommuner, der har besvaret

Assens kommune
 Ballerup kommune
 Bornholms kommune
 Brønderslev kommune
 Dragør kommune
 Egedal kommune
 Esbjerg kommune
 Faaborg-Midtfyn kommune
 Favrskov kommune
 Faxe kommune
 Fredericia kommune
 Frederiksberg kommune
 Frederikshavn kommune
 Frederikssund kommune
 Furesø kommune
 Gentofte kommune
 Gladsaxe kommune
 Glostrup kommune
 Gribskov kommune
 Haderslev kommune
 Halsnæs kommune
 Hedensted kommune

Helsingør kommune
 Herlev kommune
 Herning kommune
 Hillerød kommune
 Hjørring kommune
 Høje-Taastrup kommune
 Holbæk kommune
 Holstebro kommune
 Horsens kommune
 Hørsholm kommune
 Hvidovre kommune
 Ikast-Brandeborg kommune
 Ishøj kommune
 Jammerbugt kommune
 Kalundborg kommune
 Kerteminde kommune
 Københavns kommune
 Kolding kommune
 Langeland kommune
 Løjre kommune
 Lemvig kommune
 Lolland kommune
 Mariager kommune

Middelfart kommune
 Næstved kommune
 Norddjurs kommune
 Nyborg kommune
 Odder kommune
 Odense kommune
 Odsherred kommune
 Randers kommune
 Rebild kommune
 Ringkøbing-Skjern kommune
 Ringsted kommune
 Rødovre kommune
 Roskilde kommune
 Rudersdal kommune
 Silkeborg kommune
 Skanderborg kommune
 Skive kommune
 Slagelse kommune
 Solrød kommune
 Sønderborg kommune
 Sorø kommune
 Stevns kommune
 Struer kommune

Svendborg kommune
 Syddjurs kommune
 Tårnby kommune
 Thisted kommune
 Vejle kommune
 Viborg kommune
 Ærø kommune
 Aabenraa kommune
 Aalborg kommune
 Aarhus kommune

Regioner der har besvaret

Hovedstaden
 Midtjylland
 Nordjylland
 Sjælland
 Syddanmark

Kommuner der ikke har besvaret

Albertslund kommune
 Allerød kommune
 Billund kommune
 Brøndby kommune
 Fanø kommune
 Fredensborg kommune
 Greve kommune
 Guldborgsund kommune
 Køge kommune
 Læsø kommune
 Lyngby-Taarbæk kommune
 Morsø kommune
 Nordfyns kommune
 Samsø kommune
 Tønder kommune
 Vallensbæk kommune
 Varde kommune
 Vejen kommune
 Vesthimmerland kommune
 Vordingborg kommune

Note: Besvaret dækker over, at kommunen eller regionen har besvaret flere spørgsmål i spørgeskemaet. Ikke besvarede spørgsmål fremgår af figurer i rapporten.

Kontakt

&# Spørgsmål til rapporten:
Lisbeth Palmhøj Nielsen
lisbeth@ogtal.dk
61 33 30 25

 Spørgsmål om klausuler:
Torben Bechgaard
torben.bechgaard@3f.dk